

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Bulhaři v ČR

Michal Baranec

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

Bulhaři v ČR

Michal Baranec

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Marek Jakoubek Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucímu bakalářské práce panu Doc.Ph.Dr.Markovi Jakoubkovi Ph.D. za veškerou odbornou pomoc při vypracování mé bakalářské práce, jakožto cenné rady a vedení při zkompletování.

1.	Úvod.....	1
2.	Historie imigrace Bulharů do ČR	3
2.1.	Historický milník po r. 1989	6
2.2.	Současnost	7
2.3.	Rekrutace	9
2.4.	Sezónní imigrace	11
2.5.	Integrace	13
3.	Výzkum, teoretická část	16
3.1.	Metoda praktického výzkumu, sestavení hypotéz	17
3.2.	Výběr respondentů	18
3.3.	Příprava kvantitativního výzkumu	19
3.4.	Polostrukturované rozhovory	20
3.5.	Analýza získaných dat polo strukturovaných rozhovorů ...	35
3.6.	Analýza dotazníkového šetření kvantitativního výzkumu .	39
4.	Závěr	43
5.	Poznámky	47
6.	Seznam literatury	49
7.	Resumé	50
8.	Přílohy	52

1. Úvod

Migrace bulharských občanů na území ČR je dlouhodobě diskutovanou otázkou. Systém ekonomické nestability a nízké životní úrovně nutí Bulhary stále více opouštět hranice Bulharska a zkoušet si životní úroveň zlepšit. Jak jsem již napsal, vede je k tomu především ekonomická situace a v Bulharsku velice nízká poptávka po pracovní síle. Socialistické uspořádání založené především na zemědělství bez zjevného plánovaného vedení ke zlepšení situace nedává zvláště mladší generaci naději na lepší vyhlídky. Je samozřejmé, že existují určité rozdíly v lokalitách, nic méně chátrající výrobní podniky jsou přinejmenším dalším kritickým faktem upadající ekonomiky Bulharska. Nejhorší situace je v příhraničních oblastech, především při hranci s Rumunskem, Řeckem, Srbskem nebo Makedonií. Přímořské oblasti jsou oproti vnitrozemí nebo příhraničním oblastem ve výhodě, a to především díky cestovnímu ruchu. Současní migranti pracující na území ČR jsou zaměstnáváni především v průmyslových závodech nebo ve stavebnictví. Velikou nevýhodou je sice existující jazyková bariéra, ale faktem je, že bulharština jakožto slovanský jazyk je daleko přístupnější, než např. rumunština nebo vietnamština, a i z tohoto důvodu se Bulhaři snáze učí češtinu, pokud ovšem sami chtějí. Osobně jsem s většinou v denním kontaktu, neboť všichni respondenti pracují ve stejné výrobní společnosti Automotiv AG a mohu posoudit jazykové pokroky a osobitý vzrůst, ať již v pohledu na jejich současnou situaci, potenciál, snahu, názory či úspěchy. V procesu integrace je ovšem nutné hledat samotné prvky identity, vazby k rodné vlasti a samozřejmě kulturní prvky projevované dodržováním zvyků nebo tradic. Veliký vliv na tento kulturní a společenský fakt má jednak ekonomická nebo příbuzenská zpětná vazba na rodinu v Bulharsku, ovšem také přístup k majoritní, tedy naší společnosti či skupině, ve které se nalézají.¹⁾

Pojem etnické rozdílnosti není v případě bulharské menšiny na první pohled nikterak patrný. Pokud pomineme zásadní diferenciaci, tedy

případnou jazykovou bariéru, vyvstává otázka, jak dalece se Bulhaři odlišují a jak se sami vyrovnávají s rozdílností. „Každá kultura má své jedinečné vzorce chování, které se lidem pocházejícím z jiného kulturního prostředí zdají podivné“ [Giddens:38]. Bulharská menšina na našem území prošla nejen několika důležitými milníky, ale také byla zcela nezištně zasažena globální ekonomickou krizí. To přineslo určitou počáteční přeměnu v myšlení. Je samozřejmě nutné zdůraznit, že tato situace se nejprve dotýkala cizinců pracujících v průmyslu. Stavebnictví nebo jiná odvětví měla přechodnou výjimku, neboť systém zakázek byl v rozpracovaném systému a zakázky bylo nutné splnit v daném termínu.²⁾

Mým záměrem v teoretické části je přiblížit historickou perspektivu bulharské imigrační politiky a současnou imigrační politiku na území ČR. Sestavením praktické části, výběrem respondentů pro dotazníkové šetření a polostrukturované rozhovory a sestavením otázek. Při samotném rozhovoru docházelo většinou na volné vyprávění, což nebylo nikterak na škodu, ale přispělo k dosažení mé širší perspektivy a poznání. Snaha o udržení linie rozhovorů nebyla vždy zcela jednoduchá, neboť by přílišný mnou vytvářený tlak mohl znamenat cílené zpětné odpovědi, nikoliv odpovědi reálné. Metodologickým vyhodnocením výzkumu a polostrukturovaných rozhovorů vymezit povahu a integraci Bulharů do společnosti, navazování kontaktů a vztahy s majoritní společností a případně nastítnit budoucnost a míru vlastní identity, pokud je z rozhovorů zřejmá nebo vůbec existuje. Ze zjištěných dat porovnat určité sociální a kulturní difference Bulharů, postupné začleňování do naší společnosti a nastítnit jejich určitý názor na naši společnost a kulturu. V závislosti na délce pobytu a prostředí, ve kterém žijí, pracují nebo tráví volný čas porovnat míru integrace a akulturace, schopnost komunikace s majoritní společností a vlastní etnickou skupinou a zároveň prokázat a porovnat rozdíl ve společenské a kulturní integraci a asimilaci a případné identifikátory vymezit.

Jedním z dalších požadavků mého výzkumu je míra bulharské identity, tedy zda respondenti dodržují vlastní kulturní prvky, jako jsou svátky, obyčeje a jak vidí či tráví naše české. Z pohledu pozorovatele a téměř setrvalého pozorování jsem se prakticky setkal, s jakým významem někteří Bulhaři reagují na naše české státní svátky a tradice. Bohužel někteří si tyto svátky spojují s volnem, tedy dnem nebo dny, kdy nemusí do zaměstnání. Samozřejmě, že si uvědomují symboliku či podobnost se svátky bulharskými, ale výraznějším způsobem nejsou touto symbolikou a významem ovlivňováni. Nicméně obrovský rozdíl je v generacích či v místě původu. Bulhaři starší generace a především pocházející z vesnických lokalit se k tradicím staví zcela jinak nežli generace mladší a pocházející z měst. Tento aspekt jsem také z rozhovorů vyzoroval a ve svém vyhodnocení výzkumu uvedl. Samozřejmě situace, kdy majoritní skupina přijme jednotlivce, pár, nebo i skupinu mezi sebe, dokazuje zcela bezproblémový pochod integračních kroků, neboť jak je dále z výzkumné části patrné, sounáležitost s majoritní skupinou tvoří nejen prvotní důležitý prvek v integraci, ale dle mého názoru také určitý výtah k posunutí se na úroveň majoritní společnosti. Odlehčené mantinely, a tím ulehčená komunikace jsou nejjednodušší cestou k jednodušší integraci.

2. Historie imigrace Bulharů do ČR

Imigrace bulharských občanů do Československa, zvláště po II. světové válce byla výrazně ovlivněna zřízením komunistického režimu v obou zemích. Shoda v řízení shora komunisty a stěžejním vlivem tehdejšího Sovětského svazu nastartovala v tomto směru jednotnost jisté zodpovědnosti a nutné spolupráce. Tehdejší, tedy poválečné ekonomické zřízení Bulharska, bylo přesměrováváno ze zemědělství k industrializaci. K tomu samozřejmě bezpochyby napomáhala sovětská politika jako vzor socialismu a prosperity. Trhliny v přestavbě ekonomiky Bulharska měly za

následek nutnost přeorientovat zemědělskou výrobu na industriální. Vznik RVHP v roce 1949 podnítl velkou vlnu imigrace Bulharů na naše území, neboť industrializace bulharské ekonomiky, tedy zřízení výrobních závodů, nemohlo nikdy zcela prosperovat, protože technická zdatnost a vzdělanost byla na velice nízké úrovni. Imigrace před rokem 1945 je spíše datována na 20. léta 20. století. Docházelo k masovější expanzi bulharských zahradníků pocházejících ze severních oblastí Bulharska. „Tito zahradníci pocházeli zejména ze severního Bulharska, z Gornoorjachovska, Velikotarnovska, Rusenska, Plevenska, Lovečska, Sevlievka a dalších regionů, přičemž nejmasovější byla účast rodáků z gornoorjachovské vsi Draganovo“ [Penčev 2012:89]. Systémem sezónních prací a imigrace se do konce II. světové války nikterak nezměnil. Bulharští imigranti se z valné většiny vraceli vždy na podzim do rodných vesnic nebo měst, kde v okruhu rodiny přečkávali zimu, popřípadě příležitostně pracovali.³⁾

Ekonomika Evropy zaznamenala po válce obrovské ekonomické trhliny, které se obě země, tedy Československo a Bulharsko, za obrovského vlivu Sovětského svazu snažily zacelit. Musím připomenout, že Bulharsko bylo za války spojencem Německa, k čemuž samozřejmě Sověti takto přistupovali. Imigrace a příliv bulharských imigrantů do Československa se započal stupňovat po roce 1948, kdy se k moci v Československu dostali komunisté. Určitá výjimka může platit v případě reemigrace vojvodovských Čechobulharů. Vojvodovští přijali nabídku Československé vlády, nicméně bylo nutné se vypořádat s dělením, předáním, odprodejem nemovitostí v Bulharsku, nebo naopak koupí jiné v Československu. Poválečné vlastenecké cítění posilovalo snahu Vojvodovců k návratu zpět. Slibované nabytí hmotných statků, společné soužití v jedné obci pro všechny z Vojvodova nebo výhodné zpeněžení majetku v Bulharsku byly lákadlem téměř neodolatelným. V rámci mezinárodních dohod přišla další, plošná migrace ať již reemigrantů nebo nově příchozích, a to již za účelem zlepšení ekonomické situace nebo zlepšení kvalifikace. Ve většině případů šlo ale především o státem

regulovanou imigraci, a bylo tedy očekáváno, že imigrace bude pouze přechodná. Někteří imigranti ovšem hledali všemožné způsoby jak se vyhnout nutnému návratu do Bulharska, což povětšinou obcházeli uzavřením manželství s Češkami nebo Slovenkami. Snaha bulharských činitelů zásadně omezit odliv pracovní síly nebo odliv inteligence nebyla zcela úspěšná. V 80. letech 20. století se v Československu objevil větší počet nově příchozích Bulharů, kteří byli vysláni vládou Bulharské lidové republiky a především jejím hlavním představitelem Todorem Živkovem za účelem osvojení technologie a zdokonalení se v hutním průmyslu, především ve zpracování hutních polotovarů. Tento projekt neměl ovšem takový význam pro Bulharskou komunitu dlouhodobě působící na našem území nebo o posílení této komunity v českých podnicích, neboť byli pro tento účel explicitně vybráni výhradně muži v Bulharsku ženatí a s dětmi. Po ukončení jejich pracovní kariéry v tehdejší Československu a návratu do Bulharska zde zůstalo pouze několik rozpadnutých českých manželství a několik nově narozených Čechobulharů.

Samotná bulharská komunistická vláda zcela oficiálně deklarovala jednotnou etnicitu, tedy pouze bulharskou. Tureckou nebo jinou etnickou příslušnost velmi razantně potlačovala, což mělo za následek masový odchod Turků žijících v Bulharsku do Turecka. Po demokratizaci Bulharska se etnická stránka, především vztah mezi bulharskou a tureckou entitou stabilizoval.⁴⁾ Ekonomiku Bulharska ovšem tato demokratizace nepozvedla. Destabilizace ekonomiky Československa a Bulharska v 80. letech 20. století byla sice rozdílná, přesto pomalu směřovala k úpadku. Následoval pád komunistického režimu v obou zemích, celková demokratizace a nastolení tržního hospodářství.

2.1 Historický milník po r. 1989

Rozpad komunistického režimu po roce 1989 přinesl pro obě země obrovský rozmach nově budované imigrace. Bulharsko po roce 1989 čítalo nadměrný přebytek pracovní síly, a to především zemědělců. Po rozdělení Československa na samostatné Česko a Slovensko došlo k přílivu imigrantů do České republiky a k několika vlnám imigrace. „Někteří imigranti z Bulharska do Česka směřují cílevědomě, jiní neuspějí ve snaze dostat se do Německa a jsou tak přinuceni zůstat v Česku“ [Penčev:114].⁵⁾ Prakticky došlo k výměně pracovní síly na našem území, neboť stejně jako Bulhaři přicházeli k nám, Češi naopak směřovali za prací a výrazně lepší ekonomikou na západ, ať již do Německa nebo Rakouska, kde byli většinou úspěšní. Razantní nárůst krátkodobé imigrace, nebo na dobu ne delší než několik let byly v letech 1990–1994. Valná většina příchozích imigrantů z tohoto období, která dodnes setrvala na našem území má již zcela legálně nabyté české, resp. Československé občanství, popřípadě povolení k trvalému pobytu. Tomuto ovšem nebylo vždy tak, neboť 90. léta 20. století byla kvetoucí zahradou pro nelegální pracovní trh. „Tito dělníci se stávali obětí klientelismu, jenž byl v 90. letech velmi populární a je zastoupen u některých menšinových skupin doposud“ [Georgieva:47]. Jak jsem již zmínil, silící poptávka po pracovní síle v různých odvětvích českého hospodářství byla spouštěcí lavinou imigrace nejen bulharského etnika, ale i ostatních občanů Balkánského poloostrova, především Rumunů. Etnická skladba bulharské menšiny na našem území je velice špatně rozpoznatelná, neboť samotní Bulhaři, pokud se cítí jakkoliv ohroženi, byť jen skromnými dotazy, označují se velice hrdě za Bulhary, nicméně existují určitá etnická měřítká, která bulharské občany dělí na Bulhary a etnické Turky nebo menší etnické skupiny, jako jsou Pomaci, Arumuni a podobně. Jistou bulharskou identitu jim samozřejmě nelze upřít, jde v podstatě o naprosto pravdivé tvrzení, pokud se všichni považují za Bulhary.⁶⁾

Individuální imigrace a zájem se prosadit v českých podnicích nejsou tak časté jako najímání pracovní síly pracovními agenturami operujícími mezi Bulharskem a Českou republikou, popřípadě třetí zemí, především Rumunskem, Běloruskem nebo Ukrajinou. Poslední dvě jmenované země nejsou po restrukturalizaci imigračního zákona ČR již aktuálně natolik žádané, především po roce 2007 a vstupem Bulharska do EU jsou více žadani právě Bulhaři. Jednoduše můžeme také hovořit o jisté oblíbenosti právě zmiňovaných Bulharů, kteří se po nutném a definovaném zaškolení úspěšně podílejí na výrobních procesech ať již českých nebo zahraničních společností. Silný automobilový trh a s ním spojený dodavatelský řetězec patří mezi výrobní sféry s nejvíce zastoupenou a vzrůstající tendencí pracujících cizinců, především Bulharů. Některé německé automobilky nezůstávají v těchto aktivitách za Českou republikou pozadu, jen s tím rozdílem, že se veřejně v dodavatelském řetězci k těmto aktivitám nehlásí. Existují pouze informace pocházející přímo z personálně-pracovních agentur, které zajišťují personál právě pro tyto zákazníky. Samozřejmě, zcela robustní systém školení je určitou zásadní kvalitativní doménou německého trhu a v podstatě zásadním rozdílem mezi Českou republikou a Německem.

2.2 Současnost

Jednodušší legislativa imigrace a průchodnost zákonem prokazuje pro imigranty snazší etablování, zákonné pracovní povolení a samozřejmě potřebnou zdravotní nebo sociální politiku. Samotné individuální etablování není z důvodu nutného předložení dokladů o zajištění pracovního místa a ubytování nikterak jednoduché, neboť téměř žádný podnik s ohledem na možná rizika nepřijme do legálního pracovního poměru pracovníka, tedy cizince z ulice. Tato rizika v největší míře eliminují právě pracovní agentury, které jsou smluvně svázány s různými podniky a ubytovnami. Celý systém je tedy funkční a řízený

poptávkou výrobních podniků působících na našem území. Se známými pracovními agenturami mající na trhu práce určité renomé a zkušenosti v této oblasti spolupracují. Tyto podniky dokáží i z těchto důvodů pružně reagovat na případné poklesy nebo nárůsty ekonomiky, čímž si zajišťují značnou flexibilitu v personální otázce.

Ekonomická krize v roce 2008 znamenala prudký odliv zde pracujících cizinců, především občanů východního bloku nebo Balkánského poloostrova, neboť podnikům působícím na našem území a především v oblastech automobilového průmyslu klesly požadavky na jejich produkty na téměř 30 % plánového objemu. Systém ekonomiky České republiky ovšem nestojí pouze na automobilovém průmyslu, nicméně industrializace funguje systémem řetězové reakce. V praxi to znamená provázanost dodavatelů a subdodavatelů s konečným zákazníkem. Zcela reálně znamenal pokles výroby aut také pokles výroby ostatního spotřebního zboží, především týkajícího se dodavatelského řetězce. Opětovné nastartování ekonomiky v průběhu roku 2010 bylo zcela pozvolné a opatrnost ekonomických subjektů byla zcela nekompromisní. Restartování výroby a postupný návrat ekonomiky do původní podoby znamenal zásadní změnu v myšlení imigrantů. Opětovné nastartování ekonomiky neznamenal v zásadě návrat stejných osob na stejná působiště, ale znamenalo zásadní přeměnu v myšlení jednotlivců a skupin a v přístupu k imigraci. Jednoznačně nejstěžejnější byla otevřená realita, kdy ze dne na den byla jejich přítomnost v podnicích s pokleslou výrobou takřka nežádoucí a také tuto realitu pocítili. V jeden den bylo rázem několik tisíc imigrantů nezaměstnaných. Tomu odpovídal jejich hromadný odliv zpět do jejich vlasti, popřípadě atakování pracovních úřadů. Ocitli se totiž rázem bez prostředků a životní náklady nebylo možné pokrýt. Operující pracovní agentury zajišťující ubytování a práci reagovaly velice pružně a ukončili sponzorování nejen ubytování ale veškeré podpory. Z těchto důvodů neměli Bulhaři jiné volby a byli nuceni se vrátit do Bulharska. Dle dostupných informací se někteří Bulhaři

pokusili o štěstí v sousedním Německu, což nemělo žádný výrazný pozitivní výsledek, neboť ekonomika byla v recesi v globálním měřítku a jazyková bariéra nepřekonatelná. Rok 2010 tedy znamenal opět další plošnější vlnu imigrace Bulharů do ČR, která byla co do počtu osob nejmasovější a z údajů ČSÚ bylo v roce 2010 na našem území téměř 7000 Bulharů.⁷⁾ Je nutné ale brát v úvahu celý rok 2010, neboť jak jsem zdůraznil, ekonomika se probouzela pozvolna. Atraktivní roky 2011, které pokračují, až do současnosti jsou více či méně vyrovnané, dnešní ukazatele spíše vykazují určitý vzestup.⁸⁾ Budoucnost tedy lze jen odhadovat, nic méně současným globálně-ekonomickým systémem plánování je ekonomický ukazatel na jasném vzestupu. Pokud tedy ekonomika bude mít setrvalý stav nebo stoupající tendenci, bude také v naší zemi s největší pravděpodobností přibývat cizinců–imigrantů, z největší pravděpodobností osob z balkánských zemí, především Bulharů. Tento příliv bude opět řízen již zmiňovanou poptávkou po pracovní síle, pomínou-li ovšem studující generaci, která využívá a bude využívat možností studia na našich vysokých školách. Hlavní úlohu proč právě Bulhaři, jsou to aspekty rodinných a přátelských vazeb nebo systém rekrutace pracovních agentur.

2.3 Rekrutace

Systém rekrutace, tedy způsob, jak se do České republiky dostávají Bulharští imigranti vychází z mé analýzy polostrukturovaných rozhovorů. Existuje několik způsobů, které v krátkosti představím. Vždy fungující systém rodinných vazeb je nejjednodušší a je zcela běžně používán. Důvodem je, že způsob začlenění a postupná integrace je jednodušší, zejména v prvotní fázi. V případě zajištění ubytování samozřejmě také, zvláště pokud jde o plánovanou myšlenku, tzn., že nejprve muž zajistí potřebné životní prostředky a poté přicestuje žena, popřípadě zbytek rodiny. Tento systém je zcela zavedený a funkční. Na druhou stranu muž,

jakožto živitel rodiny, neživí již jen sebe, ale má také určité závazky. Další z možností jsou inzeráty v bulharských denících. Zde se samozřejmě uvádí pouze základní informace o lokalitě, platu a kontaktech. Tento způsob si však může dovolit jen velice silná personální agentura působící jak v Bulharsku, tak i v ČR. Třetí způsob je agentura působící na našem území, která nabízí práci na našem území nejen v bulharských denících, ale také neoficiálně vyvěšenými inzeráty na veřejných místech jako jsou nádraží, obchody nebo v okolí úřadů. (viz obr.1) Obě tyto možnosti rekrutace zajišťují ubytování, systém základní zdravotní péče a všechna potřebná pracovní povolení. Tímto způsobem si ovšem zajišťují téměř trvalé nárokování dané osoby a samozřejmě stabilní příjem. Jediným možným způsobem osamostatněním se, integrace a akulturace je postupné nabývání finančních prostředků a zajišťování potřebných dalších kontaktů, ať pro zajištění zaměstnání nebo ubytování. V případě odchodu od pracovní agentury je ve většině případů ukončen pracovní vztah mezi pracovníkem a agenturou, jakožto pozbytí nejen zaměstnání ale i ubytování. S touto eventualitou ovšem většina Bulharů počítá, proto je proces vlastního osamostatnění a akulturace časově náročnější. K tomuto faktu přispívá předchozí proces společenské integrace. Absolutně největší prim v tomto procesu hraje jazyk, jakožto primární dorozumivací prvek. Samotný zájem cizinců o znalost českého jazyka je mimo jiné motivací prokazovat znalost češtiny, a to jako jedné z podmínek pro udělení povolení k trvalému pobytu.

V systému rekrutace některých pracovních agentur existuje zcela běžná praxe, kdy zájemce o získání pracovního místa v ČR musí předem zaplatit určitou zálohu na potřebné výdaje spojené se zajištěním zaměstnání a ubytování, ale po přicestování do dohodnuté lokality není zajištěno téměř nic. V případě, že imigrant nemá žádnou příbuzenskou nebo jinou podporu, je situace zcela bezvýchodná. Současný počet Bulharů na území České republiky čítá zhruba 10 000 bulharských občanů, čímž oproti roku 2010 tento počet vzrostl o necelých 14 %.⁹⁾

Stoupající trend ekonomiky, jak jsem již podotkl, poukazuje na globální nedostatek veškeré pracovní síly, a to nejen na našem území. V systému to samozřejmě zvyšuje cenu kvalitní, kvalifikované pracovní síly a podniky nebo jiné organizace si tyto pracovníky snaží udržet. Podpora je tedy naprosto logickým vyústěním, a byť v některých podnicích nejsou zařazeni do trvalého pracovního poměru, jsou zařazeni rovněž do standartního podnikového vzdělávání. V praxi to ovšem znamená znalost českého jazyka popřípadě určitou snahu o komunikaci, což tvoří nemalý a smysluplný motivační článek.

2.4 Sezónní imigrace

Současný pracovní trh v České republice nabízí nejen dlouhodobý pobyt a s tím spojené pracovní pozice, ale také tak jako v minulosti sezónní možnost vydělat si a zlepšit si ekonomický standart. Nejde tedy pouze o stavebnictví nebo zemědělství. Některé zahradnické podniky snažící se o prosperitu celoročně mají již smluvně dohodnuté počty bulharských žen. Tyto ženy jsou ponejvíce zainteresovány od jara do poloviny prosince v zahradnictvích, kdy na jaře je odstartována pěstitelská sezóna, a od podzimu výroba výzdob, například dušičkové věnce nebo vánoční věnce popřípadě jiné ozdoby. Tato krátkodobá činnost samozřejmě významně neovlivňuje stávající bulharskou diasporu, nic méně mohu zcela s jistotou zmínit, že většina těchto Bulharek má zde v ČR dlouhodobě zaměstnané muže, což znamená, že tyto ženy využívají jejich zázemí a znalost prostředí. Současně musím poznamenat, že některé z těchto žen zde také již zůstaly právě z důvodu zajištění základních životních potřeb, které zajistil manžel nebo jiná příbuzenská přízeň. Tento sezónní systém pokrývá především potřeby obchodních řetězců. Pokud se ovšem ohlédneme do minulosti, především na 20. léta 20. století, uvědomíme si, že podobnost v sezónní imigraci je veliká,

neboť i v této době české hospodářství využívalo bulharské pracovníky při sezónních pracích.

Důležitý aspekt, který je nutné zmínit je, že tento cyklický proces současně neustále udržuje dlouhodobě zde žijící imigranty v kontaktu s původní kulturou, což z hlediska identity hraje obrovskou roli. Dlouhodobé odloučení od mateřské kultury a kroky asimilace potlačují některé kulturní tradice a zvyky, které ve svém prostředí považují za přirozené. Tyto plánované cyklické kontakty a setkání upevňující vlastní identitu napomáhají k návratu k původním tradicím, které Bulhaři doma v Bulharsku mají zcela přirozené. Někteří muži, kteří zde dlouhodobě žijí a pracují zcela nebo částečně tyto kulturní tradice nedodržují a navrací se k nim až po příjezdu manželky nebo rodiny. Většina dotazovaných mužů uvedla jako jeden z důvodů nedostatek příležitostí. Pravdou je, že nedostatek příležitostí v přítomnosti rodiny mizí. Systém sezonní migrace zcela jednoduchým způsobem podporuje dodržování bulharských tradic, a to nejen oněch sezónních, ale i zde dlouhodobě působících. Valná většina respondentů, především mladší generace z velké části nebo úplně opouští nebo již opustila dodržování některých kulturních tradic a zvyků, a jak jsem uvedl, v přítomnosti rodinných příslušníků se k těmto kulturním tradicím opět navrací. Dle mého názoru jde o přechodné vytržení z původního prostředí a omezení vlastní identity. Systém sezonní migrace dále zcela jednoduchým způsobem podporuje religiozitu Bulharů, a tom nejen oněch sezónních, ale i zde dlouhodobě působících. Jak vyplívá z mého výzkumu, valná většina respondentů, především mladší generace z velké části nebo úplně opouští nebo již opustila dodržování některých kulturních tradic a zvyků, přičemž v případě sezonní přítomnosti rodinných příslušníků se opět k těmto kulturním tradicím navrací. Praxe je tedy taková, že pokud muž nebo malá část rodiny žije a pracuje zde a manželka popřípadě zbytek rodiny žije v Bulharsku, zde žijící část rodiny nedodržuje tradice z velké části nebo zcela. Podobné je dodržování pravoslavných náboženských tradic, především návštěva bohoslužeb. Rokycanský pravoslavný chrám sv. Trojice navštěvují někteří Bulhaři zcela

pravidelně, velká většina ale zcela výjimečně nebo pouze při významnějších bohoslužbách. Pravidelností ovšem nemíníme každou neděli nebo víkend. Jak sami respondenti potvrzují, jde řádově o návštěvy několikrát do roka. Samozřejmě že ale existují určité výjimky, vzhledem k povaze a osobnosti jednotlivce.

2.5 Integrace

Integrace cizinců je s úplnou samozřejmostí považována za prvotně důležitý proces v systému působení odlišné kultury v kultuře společnosti majoritní. Obecně je integrace chápána jako oboustranný proces vzájemného přizpůsobování majoritní společnosti a přistěhovalců a naopak. „Oboustranné přizpůsobování znamená, že majoritní společnost musí v tomto případě vytvořit určité podmínky a mechanismy pro přijetí cizinců, naopak cizinci by měli tyto mechanismy a určité sociálně-kulturní prvky pochopit a přijmout“ [Georgieva:72-73]. Samotní Bulhaři nemají s integrací větší problémy, neboť obě kultury, teda česká a bulharská si nejsou nikterak vzdálené. Vždy je ale nutné chápat imigranta jako jeden samostatný článek rozdílného etnika, který v počátku integrace zažívá určité stresující situace, na které ve většině případů reaguje uzavřeností. Komplexně jsou tyto situace zlehčovány případnou přítomností dalších příslušníků daného etnika, v nejlepším případě rodinného příslušníka. V prvopočátku samozřejmě každá majoritní společnost považuje za zcela standartní, že se cizinec přizpůsobí. Tento fakt znamená přizpůsobení se základním prvkům a povinnostem, které majoritní společnost považuje za zcela normální. V případě balkánských imigrantů jde o základní sociální návyky, nebo plnění pracovních povinností.¹⁰⁾

Nejdůležitějším aspektem je zcela bezpodmínečně vstřícnost a otevřenost majoritní společnosti nebo skupiny. Pokud tento fakt není pozitivně chápán, respektive se určitá skupina majoritní společnosti brání přijetí cizince, integrace je prakticky nemožná. Z tohoto důvodu, jak

jsem poznamenal v této části je zcela nezbytné, aby oba mechanismy byly oboustranné. Veškerá komunikace o dosažení určitého kompromisu jsou proto výsledkem snažení obou sociálních skupin, ať již s větším či menším úspěchem. V praxi to znamená, že dosadit etnicky odlišného a neznalého pracovníka do zaběhnutého pracovního procesu, kde společně působí menší či větší majoritní skupina, je pro obě strany velice stresující situace. Naopak nejjednodušší je začlenit jej do skupiny, kde již stejný pracovník v tomto kolektivu působí. Samozřejmě, existují určité výjimky, které závisí na zkušenostech a znalostech jednotlivce, jeho snaze a vůli. V pozitivní integraci je jeden z dalších důležitých aspektů spatřovat vliv původní kultury, společnosti a skupiny. V případě ubytování ve společných ubytovnách je integrace obtížná, neboť pozitivní integrační kontakt s majoritní skupinou tímto pádem mizí. Na ubytovnách, kde se logicky hovoří jen bulharsky, je i vliv okolí negativním aspektem. Imigranti, kteří opravdu vyvíjejí veškerou snahu o dosažení určitého stupně integrace a akulturace, si hledají vlastní ubytování a zázemí, což v dnešní době a možnosti pronájmu bytů není žádný problém. Existují tedy byty, kde bydlí jedinec, manželský pár nebo menší skupina. V případě osamostatnění jedince je tato situace pro jednu výdělečnou osobu velice nákladná, proto je také ojedinělá. Samotní Bulhaři označují tento krok jako krok vedoucí k osamostatnění a jako jeden z velice důležitých kroků pro dosažení integrace a postupné akulturace. Jde prakticky o dosažení určitého stupně standartu majoritní společnosti, jsou závislí prakticky na sobě o vymanění se z ochrany pracovní agentury. Také je to krokem vedoucím k navázání bližších kontaktů s českou společností a skupinami či jednotlivci.

Pocit seberealizace je dále patrný v dosažení určitého stupně kariérního vzestupu, ekonomického zajištění a vybudování stabilního zázemí, jakožto definováním vlastní identity. Veškeré aspekty vlastní identity jsou součástí určitého pozitivního integračního růstu, a zcela otevřeně signalizují emotivní část lidského vědomí. V případě bulharských imigrantů je velice pozitivně chápáno obyčejné podání ruky s velice

základní otázkou „ jak se máte“? Vzbuzuje to pocit sounáležitosti k majoritní skupině a společnosti, nikoliv narážení na etnickou bariéru. Při osobních kontaktech je nutné vždy zajistit určitou rovnováhu mezi mnou a jednotlivci. V praxi to znamená, že právě z hlediska zachování stejné rovnováhy a jejich vlastní identity je nutné i ve chvílích, kdy dochází k osobním kontaktům zachovávat stejnou rovnováhu v rozhovorech, neboť rozdílnost v přístupu k jednotlivcům může zanechávat u ostatních pocit nedůvěry, což je v případě mého výzkumu nežádoucí. Osobní kontakty jsou na druhou stranu nejdůležitější a zcela nevyhnutelné, a samotní respondenti si o nich vyprávějí. K těmto informacím jsem vždy dospěl při pokračujících rozhovorech, neboť mi většinou respondenti hlásili vyprávění o průběhu minulých setkání z úst ostatních respondentů. Zcela zásadní byla aktivita a pomoc informátora Rosena Sevdalina Uvalieva, který byl a je vždy nápomocen v případě nezbytných úvodních aktivit, jakožto v úvodních rozhovorech a prvopočátcích rozhovorů.

V rámci vzniku pracovního poměru jsou Bulhaři a všichni ostatní cizinci zahrnuti do školení pro výrobní automobil závod a jsou školeni nejen základům bezpečnosti práce, požární ochrany ale také v rámci interních provozních směrnic, jako je dodržování pracovní doby, dodržování plánovaných přestávek, nebo systémů a dodržování kulturního prostředí výrobních linek a samozřejmě orientace na kvalitu produktu. Tyto aspekty jsou ovšem dlouhodobým tématem neustálých workshopů a školení, jakožto krátkodobé vizualisace a dokumentace přímo na pracovištích. Bohužel, dodržování těchto interních předpisů v rámci standartizace je více než dlouhodobým řešením. Interní směrnice, jako je kouření pouze v prostorách a čase k tomu určených je v naší výrobní společnosti Automotiv AG standartem. Oddělovat chemické látky, jako jsou čisticí prostředky od ostatních výrobních prostředků nebo např. osobních věcí, jakožto nakládání s odpadem a třídění odpadu je pro některé Bulhary z počátku veliký problém to respektovat. Naučit je tento trend a systém není otázkou několika hodin, ale naopak několika dnů, spíše měsíců. U některých jedinců to trvá i roky. Významným

pomocníkem jsou právě imigranti, kteří již v naší výrobní společnosti působí delší dobu a tyto aspekty respektují, poté se tento trend stává i pro ostatní snáze standartem.

3. Výzkum – teoretická část

Výzkum jsem založil na dvou na sobě navazujících okruzích. Nejprve jsem se věnoval kvantitativní metodě, tedy dotazníkovému šetření. Vybraným respondentům jsem poskytl dotazník s deseti základními a jednoduchými otázkami. Vždy jsem se snažil, aby vyplnění probíhalo samostatně a abych měl přehled o tom, zda bude zvládnut popřípadě s jakými problémy. Celé dotazníkové šetření jsem kompletně sestavil v českém jazyce, abych u respondentů ověřil míru znalosti českého jazyka. Při řešení případných problémů u složitějších otázek jsem byl nápomocen vysvětlení, v několika případech jsem byl nucen využít angličtinu, ale pouze pro vysvětlení účelu dotazníku nebo v případě rozhovorů. Druhou částí výzkumu byla metoda kvalitativní, tedy již zmiňované polostrukturované rozhovory, které mi přinesl širší poznání a obraz pro zpracování a analýzu dat. Očekával jsem, že určitá data z dotazníkového šetření se v rámci polostrukturovaných rozhovorů potvrdí. Ve vyhodnocení výzkumu jsem tento aspekt šířeji popsal.

3.1 Metoda praktického výzkumu, sestavení hypotéz a dotazníku

Respondenty jsem vybíral zcela uvážlivě tak, aby byla polovina mužů a polovina žen. Rovnoměrné zastoupení obou pohlaví bylo mým cílem pro dosažení rovnováhy v zisku dat. Dalšími faktory pro výběr byl věk a délka pobytu v českém prostředí. Nemohl jsem bez vyplněného dotazníku blíže specifikovat délku pobytu na celém území ČR, což jsem se snažil zjistit nejen v samotném dotazníku, nakonec také v polostrukturovaných rozhovorech. Pakliže působí samotní respondenti ve stejném prostředí určitou dobu, nemohl jsem ale také s určitostí vědět, zda nepůsobili v minulosti v některých jiných českých regionech. Tento údaj jsem považoval za velice důležitý z hlediska možné lepší znalosti českého jazyka a tím pádem i hlubší integrace. Stěžejními aspekty pro výběr respondentů byly: pohlaví, věk, rodinný stav a délka působení ve zmiňované výrobní společnosti. Ostatní relevantní otázky vycházejí ze sestavených hypotéz.

1/ Jak dalece ovlivňuje integraci délka pobytu v ČR, věk a dosažené vzdělání respondentů ?

2/ Byla nebo je jejich důvodem imigrace pouze ekonomická stránka Bulharska ?

3/ Je zásadním aspektem pro rozhodnutí natrvalo zůstat v ČR věk, rodinný stav a ekonomická stránka, pokud tuto možnost zvažují?

4/ Napomáhá k udržení národní identity komunikace s bulharskou menšinou?

Možnostmi odpovědí jsem se snažil zjednodušit dotazník systémem odpovědí ano, ne popřípadě doplňkovou volbou nevím. Pro případ této volby jsem si provedenými polo- strukturovanými rozhovory tuto odpověď prověřil a snažil jsem se o komentář ze strany daného respondenta. Většinou nebo vždy jsem obdržel kladnou či zápornou odpověď. Zcela jednoznačným positivem bylo úplné vyplnění a odevzdání dotazníků od vybraných respondentů. Výrazné těžkosti s češtinou u respondentů nebyly patrné, ale v případných otázkách při vyplňování jsem byl nápomocen a případné dotazy ve spolupráci se zkušenějšími Bulhary lépe zvládající češtinu vysvětlil.

3.2 Výběr respondentů

Respondenty jsem vybíral na základě zkušeností, které jsem získal při každodenních činnostech. Každodenní interaktivní kontakty jsou dle mého názoru nejdůležitějším kritériem pro dosažení důvěry a otevřenosti, bez toho by byl celý výzkum pouze teoretický. Respondenty jsem zařadil do dvou skupin dle pohlaví, tedy muži a ženy. Z toho jsem dále rozčlenil jednotlivé skupiny dle délky působení ve stejné společnosti Automotiv AG. Vzniklo rozdělení celkem osmi skupin. Skupina 1M – muži do jednoho roku, 2M – muži do pěti let, 3M – muži nad pět let a 4M - muži nad deset let. Stejně rozdělení jsem provedl i u žen, tedy 1Ž až 4Ž. Délku pobytu ve stejné výrobní společnosti jsem považoval za jediný možný zjistitelný údaj a na celkovou délku pobytu v ČR jsem se dotazoval v samotném dotazníkovém šetření. Věkovou otázku respondentů jsem před konečným výběrem ponejvíce odhadoval a při každodenních kontaktech jsem již s předstihem tuto skutečnost zjišťoval. Základní údaje pro vstup do dotazníkového šetření byly tedy pohlaví, věk a délka působení ve výrobní společnosti. Celkem jsem vybral 20 respondentů, z čehož deset bylo mužů a deset žen a to ve věku od 23 do 60 let. Respondenty jsem vybíral jednak z utvořených skupin nebo rodinných nebo přátelských vazeb.

V rámci početnosti to nebylo nikterak jednoduché, neboť i Bulhaři udržují partnerské kohabituující vztahy. Výběrem jednotlivců a skupiny jsem chtěl vyloučit možnost opisování odpovědí nebo jiný negativní vliv v dotazníkovém šetření, především možnost informovanosti o nejlepších odpovědích. Tato situace se potvrdila jako planá. Další možností výběru k získání vhodných dat byly rodinné vazby, a to z důvodu případného plánovaného setrvání v ČR natrvalo.

3.3 Příprava kvantitativního výzkumu

Veškeré dotazníky jsem respondentům předával osobně a vždy v malých skupinkách, většinou v závislosti na přítomnosti určité skupiny nebo páru. Časově jsem měl celou akci naplánovanou na maximálně dva dny. To se mi podařilo dodržet. Elektronicky jsem dotazníky nešířil, a to z hlediska nejasné vybavenosti respondentů a také z důvodu mé přítomnosti při vyplňování, což byl záměr v případě možných jazykových problémů. Důležitý aspekt etiky jsem zajistil předem vysvětlením důvodu šetření a souhlasem s použitím dat. I když byl dotazník pro respondenty sestaven anonymně, s vyplněním jména a příjmení neměli respondenti sebemenší problém. V některých případech s tímto krokem souhlasili až po přečtení otázek a mém vysvětlení. Domnívám se však, že zcela nejdůležitější v tomto aspektu byla vzájemná důvěra. S odpověďmi neměli výraznější problémy, byť někdy u některých otázek váhali s odpovědí. Nikterak jsem nepozoroval změnu nálad či jinak vyjádřené emoce.

Respondenty jsem vybral stejné jako u polostrukturovaných rozhovorů. Chtěl jsem si tímto ověřit nejen pravdivost odpovědí, které se mi dostalo u polo- strukturovaných rozhovorů, ale také písemnou podobou zjistit míru disponability českým jazykem, tedy především rozdíl mezi řečí a písmem. Otázky jsem sestavil analogicky se stoupající náročností srozumitelnosti, vždy s jednoduchou volbou odpovědi ano, ne,

popřípadě jakousi neutrální odpovědí. Můj informátor mi prozradil, že existují určité obavy z možných budoucích problémů, a to především ze strany pracovních agentur, což jsem rezolutně zamítl. Analýzu dotazníkového šetření jsem zhodnotil v kapitole 3.6 a přiložil grafické zpracování dotazníku v příloze. (viz kap.8)

3.4. Polostrukturované rozhovory

Polostrukturované rozhovory jsem uskutečňoval v rozmezí čtyř týdnů, tedy část v prosinci a část v lednu. Dříve byla tato činnost složitá, neboť po zimní dovolené se někteří respondenti vraceli z Bulharska postupně, nikoliv najednou. V úplném procesu byli všichni vybraní respondenti zhruba od poloviny ledna. Toho jsem využil jak pro dotazníkové šetření, tak i pro rozhovory. Všech dvacet respondentů, tedy deset mužů a deset žen, kteří absolvovali kvantitativní výzkum se postupně v časovém horizontu 2 týdnů v měsíci lednu zúčastnili kvalitativního výzkumu, tedy rozhovorů. Všichni respondenti byli seznámeni s účelem šetření a využitím dat, s čímž souhlasili. Jako dorozumivací jazyk jsem preferoval jazyk český, s čímž respondenti neměli závažnější potíže. Veškeré odpovědi jsem zapisoval do terénního deníku. Je ovšem nutné podotknout, že některé informace potřebné pro tento výzkum jsem zjišťoval již s předstihem v rámci zúčastněného pozorování v každodenních kontaktech s respondenty. Tento fakt byl zcela nedoceněným plusem, neboť při rozhovorech jsem již některé reakce předpokládal. Z výpovědí respondentů bych chtěl analyzovat stupeň integrace v závislosti na různých aspektech, jako je právě zmiňovaný styl ubytování, věk a délce pobytu. Stupeň úspěšnosti integrace je nanejvýš patrný již z průběhu rozhovorů, jak dalece jsou respondenti otevření a nakloněni mému výzkumu, dále spokojeností se současnou situací a životem a jak se cítí v novém prostředí, respektive

cizím prostředí a jak dalece jej považují za druhý domov. Samotné rozhovory a získaná data jsem přepsal do publikovatelné podoby.

Rosen Sevdalinov Uvaliev – 27 let, automechanik, praxi ve Smolyan, tedy městě ze kterého pochází dlouhodobě nevykonával, nebyla příležitost se uplatnit. V ČR je již 6 let, z čehož na Plzeňsku 5 let. O práci v České republice se dozvěděl od staršího bratra, kde také společně pracovali na stavbě v Praze. O České republice toho předtím moc nevěděl, pouze znal plzeňské pivo a české turisty. Peníze rodině do Bulharska neposílá. Na otázku co je zajímavé na ČR odpověděl: „Tady se dají vydělat peníze, u nás není skoro nic. Češi jsou ale moc povrchní a uzavření. Neradují se z maličností a malých úspěchů. Trochu mi vadí, že Češi mezi sebou velice málo komunikují a jsou zahleděni pouze na svoje životy.“ Je v příbuzenském stavu s bratrem Emilem a žije v pronajatém bytě s přítelkyní. Svoji integraci považuje oproti ostatním Bulharům za zcela zřetelnou, což mohu v rámci znalosti českého jazyka a samostatnosti pouze potvrdit. O návratu do Bulharska zatím neuvažuje, nic méně vrátil by se pouze za předpokladu, že bude mít zajištěnu trvalou práci a příjem. Kontakty s rodinou probíhají v rámci internetu nebo při případné dovolené. Kontakty s majoritní skupinou nevyhledává, což je dle respondenta stejné, jako kontakty s Čechy. Kulturní tradice Bulharska ctí, především pravoslavné Vánoce, které ale většinou tráví v Bulharsku. České tradice, jako jsou Velikonoce, a jsou téměř identické jako Bulharské, jen s tím rozdílem, že tam se slaví již od čtvrtka, a i pátek je svátek. Tady je pouze Velikonoční pondělí. Stejný je Svátek práce 1. 5. Slaví i sv. Cyrila a Metoděje, jen s tím rozdílem, že 24. 5. Proč je to v ČR v červenci neví. Plány do budoucna má v jistém slova smyslu jasné, to je zůstat zde jako právoplatný zaměstnanec, a tím se více přiblížit české kultuře. Návrat by zvažoval pouze v případě změny ekonomiky Bulharska.

Momentálně pracuje na pozici logistika a zcela bezproblémově zvládá veškeré manuální činnosti ale i zcela bez potíží ovládá interní logistický systém. Jeho schopnosti jsou nadprůměrné jakožto celková komunikace a organizace práce.

Emil Sevdalinov Uvaliev - 35 let, bratr Rosena pochází rovněž z města Smolyan. Vyučen jako elektrikář, poté v Bulharsku rekvalifikován na autoelektrikáře. Tuto činnost v Bulharsku nikdy profesionálně nevykonával. Pracoval v lese při těžbě dřeva a jako automechanik nebo autoelektrikář si pouze příležitostně přivydělával. O možnosti pracovat v ČR se dozvěděl od známého, který se do Bulharska vrátil a dostal od něho kontakt na agenturu. Po příjezdu do ČR v roce 2006 bydlel v Praze na ubytovně, to pro něj byla zcela negativní zkušenost. Musel si všechny věci zamykat do skříně, jinak by o ně přišel. Momentálně žije v pronajatém bytě společně s bratrem Rosenem. Doma v Bulharsku má přítelkyni a dítě, kterým posílá pravidelně peníze. S Čechy má momentálně velice dobré vztahy, možná i lepší než s některými Bulhary. Rozdíl mezi Čechy a Bulhary vidí pouze ve velké uzavřenosti Čechů a ve veliké zainteresovanosti na peníze. Etnickou diferenci si nepřipouští. Na dotaz jak a jaké udržuje bulharské kulturní tradice odpověděl: „Dokud jsem bydlel a pracoval v Praze, navštěvoval jsem pravidelně Bulharský kulturní dům, kde se schází hodně Bulharů. Tam se udržují nejen tradice, ale i vaří bulharská jídla. Dokonce jsme chodili nakupovat i bulharské jídlo. Po přestěhování z Prahy kontakty přestaly.“ S návratem do Bulharska určitě počítá, protože „doma“ žije přítelkyně s dcerou, kterým pravidelně posílá nemalé finance. Bulharská kultura se mu jeví jako lidovější a pestřejší. S dotazem zda zná nějaké české kulturní tradice nebo svátky odpověděl „Velikonoce a Vánoce“.

Vanya Krasimirova Tsenova – 26 let přítelkyně Rosena. Studovala střední školu gastronomie v Plovdivu, v Bulharsku pracovala

jako servírka. Práce v Bulharsku ji bavila a chtěla by se k ní vrátit. Žije společně s Rosenem v pronajatém bytě, což je dle sdělení ta nejlepší možnost. Odchod z Bulharska v roce 2009 považovala za dobrou zkušenost a především možnost vydělat si lepší finance než v Bulharsku. O Česku věděla, že se zde vaří dobré pivo a je zde rozšířený turistický ruch, tedy že Češi jezdí do Bulharska trávit dovolenou. „Současný život v Čechách je o dost jednodušší, protože si můžu koupit daleko více, než v Bulharsku. To je ale to jediné, co zde vidím pozitivnější.“ Dle respondentky jsou bulharské tradice především v Bulharsku více udržovány, zejména ve vesnických oblastech. Ona sama má ráda Vánoce a Velikonoce. Jiné tradiční svátky v Česku nezná. „V Bulharsku je spousta jiných tradic, které jsme vždy ctili s celou rodinou. Dnes je vše na úpadku, protože na to není čas a ani peníze“. Kamarádky nebo kamarády mezi Čechy prakticky nemá. Veškeré kontakty se dějí pouze na kolegiálních aktivitách, tedy v zaměstnání. Návrat do Bulharska neřeší, ale chtěla by se vrátit, mít v Bulharsku rodinu. Situace v Bulharsku je ale pořád stejná, možná se situace zlepšila za několik let. Momentálně přemýšlí, že by chtěla vlastnit český řidičský průkaz, což je pro další integraci další výjimečný krok.

Valerij Ventsislavov Chobanov – 60 let, strojní inženýr. Do ČR přišel na oficiální vyslání bulharské vlády v roce 1988 z města Stara Zagora. Nejprve pracoval v závodě Škoda Plzeň jako soustružník a již zde zůstal. Restrukturalizace závodu Škoda Plzeň v roce 2001 přinesla nakonec ukončení jeho činnosti v tomto odvětví a proto se osamostatnil. Momentálně zde žije i manželka a obě děti, které studují VŠ v Praze. „Takovéto možnosti by děti v Bulharsku neměly. Přes týden studují a bydlí v Praze a jezdí na víkendy domů do Plzně. Podporu od nás rodičů mají maximální. Ekonomický systém Bulharska je velice špatný, ale po přehodnocení všech aspektů, zda se vrátit či ne, musím konstatovat, že i

děti se již plně adaptovaly a proto zde chtějí zůstat. Celá rodina hovoří plynule česky a děti mají dobré výsledky ve škole. V Bulharsku nás opravdu nic dobrého nečeká.“ Bulharsko je krásná země, ale za domov již považuje Českou republiku. Tradice dodržují dle možností, tedy pravoslavné Vánoce nebo jiné podobné svátky. Jiné jsou již takřka minulostí. Styky s jinými Čechy jsou opravdu na přátelské linii. Nejsou nikterak hluboké jako s přáteli v Bulharsku. Cítí se všichni stále Bulhary žijícími v jiné zemi, kterou považují za nový domov. Velice ctí rodinu, a i když v Bulharsku má své kořeny, bratra a další příbuzné, v Česku chce již zůstat natrvalo.

Anastasia Velerijeva Chobanova – 57 let, učitelka na základní škole ve městě Stara Zagora. Její dědeček pochází z obce Hairedin, nedaleko Vojvodova, toliko známé krajanské obce. V Bulharsku se učitelství věnovala do poslední chvíle, tedy do roku 1990, ale s manželem se rozhodli pro život v ČR, aby mohli děti podporovat při studiích. Jako učitelka již byla několikrát v tehdejší Československu, proto prvotní integrace nebyla nikterak těžká. Manželovi se povedlo zajistit velice dobré zázemí, byt a i zaměstnání pro oba. „ Bulharsko je moje rodná země a jsem pořád Bulharkou. Návrat nezvažujeme, neboť tady máme všechno. Zajistili jsme si spokojený život, který v Bulharsku nikdy nebyl, zvláště v posledních letech. Až děti dostudují, určitě zde zůstanou, neboť mají již zajištěnou velice dobrou práci. Chceme zůstat jako rodina pohromadě“. Vlastní identitu staví do role cizince a někdy má pocit, že do naší společnosti pořád nepatří. Společně s kamarádkou, také Bulharkou se navzájem navštěvují a již ve společné komunikaci používají někdy češtinu. Bulharské tradice se snaží dodržovat, ale již jich velice razantně ubylo. Asi by to bylo lepší, kdyby žili společně s větší komunitou Bulharů. Dnes na tyto zvyky není tolik času, protože se život žije moc rychle. Lidé

v Čechách jsou stejní jako v Bulharsku. Někteří vstřícní, někteří ne. Přátelství existuje jak mezi Bulhary, tak mezi Čechy.

Kiril Stoyachev Ivanov – 23 let, v ČR žije teprve jeden rok. Na Plzeňsku teprve dva měsíce. K odchodu z Bulharska ho přiměla ekonomická situace, především velice špatné uplatnění na trhu práce, především v okolí Krumovgradu, ze kterého pochází. Dříve pracoval v Pardubicích, kde i bydlel na ubytovně. Tuto skutečnost hodnotí jako otřesnou zkušenost. Tady sice bydlí také na ubytovně, ale nedá se to srovnávat. Uklizeno, teplo, nikde se nekrade. Český moc nemluví, a tak se rozhovor přelévá do angličtiny. Velice pozitivní, jak mladík mluví anglicky. S jeho vzděláním automechanika přinejmenším velice pozitivní. V ČR by zůstat nechtěl. „Chtěl bych do Anglie, mám tam kamarády. Až si našetřím dostatek financí, určitě to zkusím. Tady to není špatné, ale chtěl bych se prosadit tam. Třeba jako automechanik. Češi nejsou špatní a Češky také ne. O práci v ČR jsem se dozvěděl právě od kamarádů, kteří jsou již v Anglii a daří se jim. Sem jsem přijel s Adrianem, který ale neumí tak dobře Anglicky, tak zase nevím, jestli to pro něj má v Anglii cenu.“ Kontakty s bulharskou komunitou jsou momentálně stěžejní, neboť jiné přátelské vztahy zatím nemá a ani je moc neřeší, tak jako návrat do Bulharska, i když je na svoji identitu patřičně hrdý.

Andel Nikolaev Karamanov – 24 let. Do ČR přijel společně s Kirilem Ivanovem z Krumovgradu. Rekrutování byli pracovní agenturou působící především v Praze a okolí, kdy sehnat zaměstnání v Bulharsku bylo prakticky nemožné. Pracoval v Pardubicích, kde také bydlel na ubytovně. Odchod z této lokality považoval za nutnost, a to z důvodu obrovské konkurence na trhu práce. „Práce v Pardubicích nebyla špatná, ale finančně jsem spokojen nebyl. Vztahy s jinými Bulhary prakticky žádné. Jen se pracovalo nebo slavilo. Po půl roce života na ubytovně jen stereotyp. Uspořit peníze se nepodařilo prakticky vůbec. Bulharské svátky

se v tomto koloběhu zapomínají, pouze výjimečně jsme se scházeli, což ale většinou končilo popíjením.“ Česká společnost mu připadá chladná a nepřístupná. Většinou se setkával s odmítáním. Jediné co ho momentálně drží na našem území je zlepšení situace a vidina odchodu do Anglie. Vzhledem ke krátké době pobytu, tedy před rokem, není čeština na vysoké úrovni. Představu o práci v Anglii moc nemá, jen hovoří o bulharských kamarádech, kteří tam již pracují. Bohužel ani angličtina není valná, proto u rozhovoru pomáhal Kiril Ivanov. Na dotaz dodržování bulharských tradic hledá spíše vhodnou odpověď nežli pravdivou.

Saša Kostadinov Nikolov – 44 let, vyučen jako pekař. V ČR je od roku 2009, tedy asi 6 let. Česky hovoří průměrně. Dva roky pracoval v pekárně zásobující obchodní centrum nedaleko Prahy. O práci a výdělku v ČR se dočetl v bulharských novinách. Domů posílá pravidelně nemalou částku, někdy i polovinu platu, živí manželku a dvě děti, kteří žijí v Plovdivu. Vždy je pro něj velice těžké vrátit se po dovolené a poté nevidět rodinu téměř půl roku. Chtěl by se vrátit, nebo aby manželka s dětmi přijeli sem. Kulturní tradice vždy ctí, a pokud je doma v Bulharsku věnuje tomu maximální úsilí, je-li k tomu příležitost. Soužití s ostatními Bulhary mu nepřipadá nikterak špatné, ale více společného má s Bulhary, kteří nejsou součástí jeho okolí. Setkávají se při bohoslužbách nebo jiných, například pravoslavných událostech. „Dnešní svět se žije jinak, a zvláště tady. Všem nám jde asi o jedno, tedy finančně zabezpečit sebe a rodinu. Je to ale opravdu těžké, pokud má někdo jako já hluboké kořeny a rodinu doma v Bulharsku. Česko je velice krásná země a život zde je jednodušší než v Bulharsku. Pokud má člověk práci, je to jednodušší. Bulharsko je ale moje rodná země a já jsem Bulhar. Chci se vrátit a být se svou rodinou“.

Maria Dimitrova Dimitrova – 26 let, původním povoláním kadeřnice v Belovu. K práci v ČR ji přemluvila kamarádka, která zde již

pracovala. Společně bydlí také na ubytovně, pracují a tráví volný čas. Jezdí rády do obchodního centra, kde si volný čas společně užívají. Mají vlastně takový malý přátelský spolek, tedy s ostatními mladými Bulhary. Příležitostně se také věnuje svému původnímu povolání. „V zásadě bych povolání kadeřnice mohla dělat i tady, a dokonce jsem to i zkusila. Problém byl ale s češtinou, protože komunikace se zákazníkem je nutná. Možná to zase zkusím, až se v jazyce zlepším natolik, abych mohla komunikovat bez problémů. Jinak se mi tady docela líbí. Na rozdíl od Bulharska mám práci, kde bydlet a přátele. Peníze mám pouze pro svoji potřebu a něco i ušetřím. Domů za rodiči a mladší sestrou jezdím jen na Vánoce, což je pro mne vždy smutná událost, když se musíme rozloučit“. Odpovědi na otázku tradic se snaží tak trochu vyhnout. Integrace je zcela zřetelná, neboť i čeština je na dobré úrovni. Maria je velice komunikativní, v ČR je od roku 2009, tedy šest let. Češtinu zvládá na velice dobré úrovni, to je jistě zásluha komunikace se stejně starými českými vrstevníky, a to nejen v zaměstnání, ale i ve volném čase, jak sama potvrdila. Na svůj bulharský původ je patřičně hrdá, a také o Bulharsku a města původu Velingradu vykládala zcela pozitivně, vyjma ekonomiky. Ekonomická situace v Bulharsku byla hlavním důvodem jejího odchodu z rodné země.

Rosa Krasimirova Asenova – 49 let, na území České republiky žije a pracuje tři roky, tedy od roku 2012. Důvodů k odchodu z Bulharska bylo několik. Ekonomická situace, jako uklízečka pracovala sedm dní v týdnu a práce pouze v turistické sezoně byla nadále neudržitelná. Za práci dojížděla každý den téměř 50km, tedy z města Ajtos až na pobřeží. Dcera je již dospělá a má svoji rodinu, je vdova, takže ji vlastně nic nedrželo. Situaci měla jednodušší, že zde již nějakou dobu žije a pracuje kamarádka ze školy, která jí od začátku pomáhala s integrací. Pracovní agentura, u které je zaměstnána, má v Bulharsku dobré jméno, a veškeré dohodnuté aspekty pracovní smlouvy byly dodrženy. Čeština jí dělá

prozatím problémy, ale učí se. Mohu potvrdit, že v porovnání s některými mladšími respondenty, působícími ve stejné společnosti Automotiv AG stejnou dobu hovoří česky nejlépe. Integraci do české společnosti považuje za zcela samozřejmou a i z mého pohledu pozorovatele má obrovskou snahu. Bylo zcela samozřejmé, když jsem ji oslovil a požádal o spolupráci při výzkumu že souhlasila. Kontakty s ostatní bulharskou menšinou nevyhledává, vystačí si údajně s kamarádkou, se kterou sdílí nejen bydlení, ale i tráví volný čas. Je ovšem fakt, že zatím byla nejdále v Plzni, asi 20 km od současného bydliště. „Pro mne je trochu složité se oprostít se od pocitu, že jsem cizinka. Poznává se to, že mluvím špatně česky, a potom to někteří Češi dávají najevo. Občas s kamarádkou zajedeme do Plzně navštívit Chrám sv. Anny na Mikulášském náměstí, a popovídat s jinými lidmi od nás. Většinou se ale bavíme o tom, co jsme dělali, nebo kdy se zase uvidíme. Všichni tam společně plánují setkání a nějaké kulturní akce. Určitě by to bylo pěkné, ale moc nás není a existují velké věkové rozdíly. Mladší generace se o takovéto aktivity ani nezajímá. Je to škoda, ale vlastně je to podobné jako doma v Bulharsku.“ Rozhovor s Rosou jsem prováděl postupně, celkem ve třech samostatných rozhovorech. Vždy byla sdílnější, což zcela určitě ovlivnil ostych. Při denní interakci se nikterak výjimečně neprojevovala a spíše působí uzavřenějším dojmem. Svoji identitu chápe jako samozřejmou, a jak zřetelně udala, je velká škoda, že mladší generace se vyhýbá kulturním tradicím a raději utváří menší samostatné skupinky. O tom, zdali by chtěla v ČR zůstat, nechtěla uvést nic bližšího a na tuto otázku jsem dostal odpověď, že neví.

Julia Nikolaeva Dimitrova – 48 let, původním povoláním kadeřnice. Pochází z okolí Dimitrovgradu, ale sezóně bydlela v okolí Burgasu kde pracovala. Českou republiku a Čechy zná velice dobře ještě z dob, kdy pracovala v letním přímořském letovisku. Tato práce byla

velice dobře placena, ale pouze několik měsíců v roce. Pro zbytek roku nebyla práce téměř žádná. K odchodu do Čech se rozhodla po smrti manžela, zanechala synovi byt a odešla s tehdejším přítelem. V ČR žije a pracuje od roku 2006 a zažila ekonomickou krizi a dočasnou ztrátu práce. Na Vánoce 2008 již byla zpět v Bulharsku a myslela si, že se sem již nikdy nevrátí. Původní pracovní agentura se však v polovině roku 2009 ozvala, takže navázala tam, kde skončila. Zpět již ale necestovala s přítelem, ale přítelkyní Rosou. „Rosa je fajn kamarádka, Bulharka jako já. Ve všem si vyjdeme vstříc. Chlap nám nechybí. Jezdíme společně do Plzně, a tam se setkáváme s jinými Bulhary, kteří pracují i v jiných podnicích. Z našeho okolí z původního bydliště tady nikdo není. Chtěli jsme tady vytvořit malou komunitu Bulharů, kdy bychom společně tvořili a trávili společné volné chvíle. Dnešní mladí o tyto kulturní aktivity nemají zájem. Je to stejné jak u Bulharů, tak i u Čechů. Cítím se jako Bulharka a Bulharkou také zůstanu. Někteří si myslí, že jsme tady, abychom se vdali za Čecha. To už teď vlastně není ani potřeba.“ Julia hovoří dobře česky a patří mezi skupinu, která je z početné bulharské skupiny ve výrobní společnosti nejdéle. Tam vlastně patří všichni ti, kteří se v průběhu roku 2009 vrátili zpět.

Mariana Vasileva Angelova – 30 let, ukončené základní vzdělání. V Bulharsku žila ve městě Plovdiv, kde pracovala jako uklízečka v obchodě. Plat jí vystačil pouze na pokrytí základních životních potřeb. Do České republiky přicestovala v roce 2011 s přítelem, který zde také pracuje. Bydlí spolu na ubytovně, kde mají pronajatou jednu místnost s kuchyňkou. Život je zde jednodušší, ale pouze z ekonomické stránky. Je přesvědčená, že ji Češi odmítají, respektive pokládají za nečistou cizinku. Pokud jsem se dotazoval, zda má s tímto faktem nějaké negativní zkušenosti, nedokázala toto přesně definovat. Pravděpodobně jde pouze o subjektivní pocit, který by měl každý jedinec v cizí zemi a cizím

prostředí. Přátele mezi Bulhary má Rosu a Julii, přítel se přátelí téměř se všemi Bulhary z nejbližšího okolí. „Já bych se již vrátila, ale v Bulharsku nás nic nečeká. Máme tam sice rodiny a přátele, ale ti nás živit nemohou. Chtěla bych mít vlastní rodinu a děti, které by chodily do bulharské školy. Chtěla bych ale, aby se měly lépe nežli já. Vše ukáže čas, zatím to nijak neřeším.“ Mariana má trochu problémy s češtinou. Angličtinu také neovládá, takže jsem byl nucen využít pomoci překladatele, k čemuž velice ochotně napomohl Rosen Sevdalin Uvaliev. Mariana je dle mého prvotního dojmu velice uzavřená, což přisuzuji jejím pocitem odcizení. V přítomnosti jiných známých Bulharů je odvážnější, nic méně stupeň integrace je opravdu teprve ve zrodu.

Anka Vasileva Nikolova – 47 let, v Bulharsku pouze v domácnosti. Pochází z nedaleké obce u Plovdivu zvané Markovo. Prošla rekvalifikací na švadlenu, ale v Bulharsku byla konkurence na práci veliká. Přicestovala společně se synem Stefanem v roce 2010. Její manžel Vasil a starší syn Georgi zde pracují již od roku 2007. Zajistili pro celou rodinu nejen práci, ale i ubytování. Pronajali si byt, ve kterém žijí jako rodina. Zcela zřejmý integrační pokrok v případě Anky přinesla výrazná integrace manžela a staršího syna, tedy znalost prostředí, vybudování zázemí, výraznější znalost češtiny, a tím pádem spojená komunikace s majoritní společností. Je zcela zřejmé, že respondentka, jakožto celá rodina Nikolova, je rozhodnuta zůstat v ČR natrvalo, to vyplývá i s rozhovorů ostatními členy rodiny. Bulharské tradice jsou v případě nejen Anky ale celé rodiny naprostou samozřejmostí, tedy ty tradice, které byly v Bulharsku samozřejmostí. Z následujících rozhovorů zbývajících členů rodiny je to více než patrné.

Vasil Georgijev Nikolov – 52 let, vyučený zámečnick. Do zaměstnání v Plovdivu dojížděl denně z vesnice Markovo, vzdálené od Plovdivu více než 30 km, to bylo velice nákladné a tyto náklady

zasahovaly do rodinného rozpočtu. Manželka Anka Nikolova mimo krátkodobých pracovních poměrů téměř nepracovala. Vasil se nechal inspirovat kolegou z bývalého zaměstnání, který rovněž pracuje v České republice v Pardubicích. V roce 2007 kontaktoval pracovní agenturu, která zajistila práci nejen pro něj, ale i pro jeho staršího syna. Z rozhovoru jsem nedokázal zjistit, zda se od počátku snažil zajistit práci a ubytování pro zbytek své rodiny, ale vzhledem k současné situaci, tedy pronajatý byt a soužití celé rodiny pohromadě je to nanejvýš pravděpodobné. Rozhovor probíhal v Českém jazyce, který respondent velice dobře ovládá. Otázku etnické rozdílnosti nikterak nepociťuje a naopak spíše pozitivně hodnotil vztahy s českými kolegy. Vzhledem k možnosti samostatného bydlení je viditelná velice vysoká úroveň integrace. Rodinné vazby v Bulharsku téměř nemá, mimo vzdálených příbuzných, proto finanční podporu do Bulharska neposílá. „Ekonomika Bulharska by mohla být určitě lepší, ale minulá i současná vládní politika pro zlepšení nedělá téměř nic. Jsme Bulhaři, ale žít z vody se nedá. Země je chudá a mají se dobře jen někteří. Nic dobrého na nás v Bulharsku nečeká. Vrátit se nechceme a vlastně bychom začínali opět od začátku. Tady máme byt, auto, a máme i jiné možnosti, které v Bulharsku neexistovaly.“ Z jeho výpovědi je citelná národní hrdost, nicméně degradace veškerých ideálů způsobená špatným ekonomickým postavením v Bulharsku je zároveň reflexí reakce na dané prostředí, vyhocení situace řešené odchodem a imigrací. Přítomnost a existence kompletní rodiny je řešením zcela maximálním, a v případě integrace hraje zcela významnou roli.

Georgij Vasilev Nikolov - 26 let, starší syn Anky a Vasila, vyučen jako kuchař. V Bulharsku téměř nepracoval, nebyla velká příležitost. S otcem odešli z Markova v roce 2007 a zajistili pro zbytek rodiny dobré zázemí. Je zde spokojený, ale v Bulharsku má pořád přátele, se kterými je pravidelně v kontaktu. Jednou by se chtěl osamostatnit a založit zde

vlastní rodinu. Přítelkyně, se kterou se zde seznámil, zde také pracuje, ale prozatím bydlí na ubytovně. Zcela určitě plánují společnou budoucnost zde v Česku. Hodnotit míru integrace je zcela jednoduché. Je slyšitelný cizí akcent v češtině, ale jeho soukromé aktivity, trávení volného času a plánování budoucnosti je příkladné i pro některé české mladíky.

Stefan Vasilev Nikolov – 24 let, nejmladší z rodiny Nikolovů. Čeština není na takové úrovni jako u jeho bratra, což je zcela logické, neboť délka pobytu není tak dlouhá jako u jeho bratra či otce. Vyučen jako zámečnick, ale praxi nemá žádnou. Společně s bratrem mají již české přátele, s nimiž tráví volný čas. Přátele má samozřejmě i v Bulharsku, s nimiž je v kontaktu. Rozdíly mezi Českem a Bulharskem nevidí v zásadě žádné, vyjma ekonomiky. Češi jsou sice uzavřenější a nepřístupnější, ale i tento fakt jsem již překonal. „Nejdříve jsem si myslel, že Češi jsou uzavření proto, že jsou k nám nedůvěřiví a že nás pokládají za cizince. Situace se ale postupně změnila, jak jsme začali mluvit více česky. Máme rádi fotbal a jezdíme pravidelně sledovat zápasy do Plzně. Jsem velký fanoušek fotbalu, který je zde na velice dobré úrovni. Přátelství s ostatními fanoušky je skvělé a skutečně nás berou jako kamarády. I když jsem a stále budu Bulhar, jsem zde velice spokojený. Pocit sounáležitosti k majoritní skupině je v tomto ohledu zcela zřejmý a dokazuje míru integrace a adaptace na vysoké úrovni. V češtině má sice mezery, ale snažil se o zcela spontánní komunikaci. S ohledem na jeho bulharské kolegy, se kterými jsem hovořil a kteří jsou v ČR zhruba stejnou dobu, patří Stefan Nikolov v otázce integrace mezi nejúspěšnější.

Sergei Nikolaev Vasilev – 30 let, vyučen jako automechanik. Pracoval v obci Brezovo jako opravář zemědělských strojů. Oženil se a společně s manželkou Silvií v roce 2010 odešli z Bulharska, kdy reagovali na kontakt, který viděli v bulharských novinách. Má velké ambice uplatnit se zde v oboru, ale to je momentálně jak sám potvrdil velice těžké. Po pěti

letech v naší zemi hovoří průměrnou češtinou, ale vzhledem k jeho pozitivnímu přístupu, kolegialitě a snaze se plně adaptovat existuje předpoklad, že zde zůstane a postupně se adaptuje. Jedním z dalších nejbližších, ale nejdůležitějších společných cílů je zajistit si vlastní byt. Bydlení na ubytovně plně neuspokojuje potřeby mladého páru, a jak sám Sergei podotkl: „ Osamostatnit se je jedním z cílů, na který momentálně myslím. Bydlení na ubytovně nám nepřináší potřebné zázemí, a také chceme žít zcela jako normální rodina. Ubytovna je pouze na přespání. Z Bulharska jsem odešel, protože tam není práce, a my jsme uvažovali o dětech.“ Při pozorování během denního plnění úkolů jsem vyzoroval, jak bezproblémově Sergei komunikuje nejen s bulharskými ale především českými kolegy. Bulharskou identitu neztratil, hrdě se k této zemi hlásí, ale k životu přistupuje pragmaticky.

Silvia Vaskova Vasileva – 28 let, pracovala v Brezovu jako prodavačka v obchodě s potravinami. S manželem Sergeiem odešli do ČR v roce 2010. Agentura jim zajistila ubytování a práci a to bylo z počátku velice pozitivní. Momentálně se snaží osamostatnit se, najít si vlastní byt a pracovat samostatně, tedy bez řízení pracovní agentury. Tento aspekt není ovšem zcela jednoduchý, a jak jsem již zmínil, ani agentura nepustí své zaměstnance bez splnění určitých dohod v rámci smlouvy o zprostředkování. „Práce v Česku je oproti Bulharsku lépe placená, a hlavně je jí dostatek. V Bulharsku jsem nikdy nevěděla, jestli druhý den práci budu mít, nebo mě propustí. Konkurence je veliká a lidí bez práce je u nás hodně, a cena pracovní síly proto nízká. Spousta Čechů si tento fakt vůbec neuvědomuje. České kolegyně často nechápou, proč jsme opustili naši zemi, nebo proč jsme kontaktovali pracovní agenturu. Je těžké jednoduše přijet do cizí země bez znalosti řeči a hlásit se o práci, když zde není nikdo známý. Na druhou stranu máme dobré vztahy a jsem ráda, když nás přijdou přátelé navštívit. Připravím vždy

nějaké bulharské jídlo a povídáme si o životě. Jsem zvyklá z Bulharska mít hodně přátel kolem sebe a nesoustředit se pouze na sebe.“ Češtinou hovoří Silvie stejně jako její manžel. Je ovšem znatelný pokrok, kterému prospívají přátelské vztahy s Čechy. Otázku bulharských tradic ovšem nijak výrazně nerozvíjela, pouze se soustředila na vztahy lidí kolem sebe. Ty také považuje za největší prim ve svém životě.

Rosita Dimitrova Dimitrova – 47 let, pochází z Plovdivu, kde pracovala jako kuchařka. Odešla v roce 2005. Na podzim roku 2008 se vrátila zpět do Bulharska, kde příležitostně pracovala. Její dcera tehdy ještě studovala, ale v roce 2010 přijely obě. S agenturou se dohodla na společném odjezdu s dcerou. Manžel zemřela rodiče, kteří se dočasně starali o dceru žijí s její sestrou. Česky hovoří Rosita velice dobře, ale samozřejmě odlišný akcent je znatelný, jako u všech Bulharů. Bydlí na ubytovně, což jí prozatím vyhovuje. Na otázku týkající se návratu do Bulharska odpověď nevěděla, nebo jí nechtěla sdílet. Tato otázka, jak jsem zjistil během rozhovorů, je poněkud osobní, a i někteří dotazovaní mají jisté obavy odpovědět zcela pravdu. S dcerou nepravidelně navštěvují Chrám sv. Trojice v Rokycanech, kde působí pravoslavná církevní obec. Setkává se zde s některými bulharskými kolegy a kolegyněmi ze zaměstnání. Bulharské svátky proto uctívají tímto způsobem, i když jak sama potvrdila, ty české jsou hodně podobné. Vánoce vždy tráví doma v Bulharsku, kdy odjedou a vrací se až v průběhu ledna. Dcera považuje pobyt zde v ČR za velice dobrou zkušenost, ale protože má již své přátele i mezi Čechy, myslí si, že o návratu není nutné uvažovat. Rosita o své minulosti nerada hovořila, spíše byla sdílná hovorům o Bulharsku a porovnání mezi Bulharskem a Českem. V zásadě považuje Čechy za velice chladný a uzavřený národ, oproti Bulharům jsou Češi zahleděni moc na své blaho a soukromí. Dcera tento pocit nemá, ale to je již jiná generace.

Julia Nikolaeva Dimitrova – 24 let, dcera Rosity, vystudovala střední gastronomickou školu. S matkou odešla, protože doma v Bulharsku bydlela u prarodičů, kde bydlí také teta s rodinou. Dům není moc velký a matka také chtěla, aby byly spolu. V Bulharsku pracovala v restauraci jako servírka, ale plat byl sotva polovina toho, co vydělá zde. Na ubytovně se jí moc nelíbí, ale prozatím není jiná možnost. Kamarády z řad českých kolegyň a kolegů má a také občas zajdou do města se bavit. Na otázku, zda zvažuje respondentka zůstat zde v Čechách, měla pouze neutrální odpověď. K porovnání v přístupu k náboženství bylo, jak jsem předpokládal, zcela jednoduché zjistit rozdílnost v přístupu, což je generační problém. Matka Julie samozřejmě považuje za zcela samozřejmé tradice dodržovat, naopak Julie to dělá pravděpodobně jen proto, že to chce matka a že to tak bylo i v Bulharsku. Tento fakt se projevoval i u valné většiny ostatních respondentů, stejně starých Bulharů či Bulharek. Je tedy nutné zdůraznit, že generační aspekt na poli náboženství a tradic hraje velice výraznou roli. Generační aspekt je ještě umocněn cizím prostředím, jinými možnostmi a také vlivem majoritní společnosti.

3.5. Analýza získaných dat polostrukturovaných rozhovorů

Výsledky analýzy polostrukturovaných rozhovorů jsem sestavil do několika částí. Četnostní tabulka ukazuje rozčlenění dle pohlaví i věk jednotlivých respondentů. Z těchto údajů jsem poté zohlednil průměrný věk respondentů – mužů a průměrný věk žen (tab.1). Průměrný věk dotazovaných respondentů–mužů činí 34,5 roku a žen 38,2 roku. Tento poměr není v zásadě žádnou výraznou diferencí, je pouze možným vodítkem pro stanovení průměrného věku imigrantů, ten činí absolutní průměr 36 let.

Tab.1 Četnostní tabulka s počtem respondentů , průměrným věkem a pohlavím

Resp.	Muži	Ženy
1	27	26
2	35	57
3	60	26
4	23	49
5	24	48
6	44	30
7	52	47
8	26	28
9	24	47
10	30	24
Prům.věk	34,5	38,2
Min.věk	23	24
Max.věk	60	57

Na základě získaných dat docházím k následujícím zjištěním:

Minimální dosažený věk je v podstatě téměř stejný, tedy u mužů 23 let a u žen 24 let. Tento údaj je plným odrazem prvotního zhodnocení ekonomické situace respondentů žijících v Bulharsku a dnes v ČR, neboť osoby mladší 23 let jsem v podstatě nenalezl. Respondenti ve věku 23–24 let po zhodnocení vlastní situace a ekonomické situace v Bulharsku volili odchod za zlepšením situace, seberealizace, popřípadě jako přestupní stanici za další migrací dále na západ Evropy.

Maximální dosažený věk respondentů byl u mužů 60 let a u žen 57 let. Z rozhovorů je ovšem patrné, jak dlouho žijí respondenti na našem území, což se zcela pozitivně projevilo na znalostech češtiny a dále na míře integrace. Z rozhovorů mohu posoudit míru integrace u osob mladších 30 let a délce pobytu do 5 let, kdy znalost češtiny v porovnání se stejnou délkou pobytu na našem území ale dosaženého věku více než 40 let je samozřejmě rozdílná. Z rozhovorů jsem usoudil, že mladší generace má daleko uvolněnější přístup k majoritní skupině nebo jednotlivcům, a to

vyžaduje častější komunikaci v českém jazyce. Tento aspekt staví tuto věkovou skupinu do určité výhody a to nejen v otázce integrace ale také akulturace. Dalším zcela důležitým aspektem integrace je otevřená komunikace s majoritní skupinou. V našem případě respondenti mladší generace, především do 30 let věku nemají výraznější problémy s navázáním komunikace a případného pozdějšího přátelského svazku. Absolutorium tvoří případy, kdy již podobná skupina existuje, tedy skupina Čechů a Bulharů, která přijme dalšího člena, ať již z rodinných nebo jiných důvodů. Existující komunikace není takřka ničím narušena, pouze pro nově příchozího znamená obrovské zjednodušení situace a eliminace počátečního komunikačního bloku.

Dosažené vzdělání respondentů polostrukturovaných rozhovorů je u jednoho respondenta základní a u respondentek tři. Zakončené vzdělání minimálně výučním listem nebo maturitní zkouškou dosáhlo osm mužů a šest žen. Vysokoškolské vzdělání mají pouze dva respondenti, tedy manželé Chobanovi. Tyto údaje jsem zohlednil rovněž v dotazníkovém šetření, jakožto jednodušší pro vyhodnocení dat. Viditelné rozdíly mezi schopnostmi a dosaženým vzděláním jsou minimální, nicméně přispívají k prvotnímu proškolení v rámci technologií výrobních společností, a tím rychlejší integraci do české společnosti. V případě gastronomického oboru nebo kadeřnice není toto dosažené vzdělání ve výrobním podniku žádnou výhodou. Naprostou výhodou jsou technické obory, jako je automechanik či v případě dosažení vysokoškolského titulu strojního oboru nejvýraznější, ale vždy záleží na oboru, ve kterém pracuje. Pokud by tedy vyučený pekař pracoval v pekárně, má zcela dobré předpoklady zvládnout technologii a proces, naopak ve výrobním podniku se strojním zpracováním je zapracování složitější, a je ve velké míře dlouhodobé. Není ovšem nikterak nemožné, což většina podniků velice dobře zvládá, a to systémem kreativních školících programů.

Otázka týkající se náboženství a dodržování bulharských tradic byla dle mého názoru zodpovězena dle reality. Mladší generace tyto aktivity výrazně přehlíží, pouze bulharské svátky jsou jistým zpestřením téměř stereotypního života. Naopak generace starší bere otázku náboženství, tradic a svátků poměrně zodpovědně a v případě společného soužití s dětmi jsou děti k těmto tradicím vedeny. Generační a prostorový aspekt zde hraje nejvýraznější roli a dle výpovědí starší generace nejdůležitější. Za obrovskou výhodu považují Bulhaři možnost existence pravoslavné církve v Rokycanech, jakožto připomenutí a dodržování náboženských hodnot pocházejících z jejich domoviny. Mladší městská generace tyto otázky nikterak neřeší, stejně jako stará generace Čechů. Rozdíl jsem analyzoval v případě sezónní migrace. Při přicestování manželek a poté fungování rodiny v téměř shodném modelu jako v Bulharsku, začne rodina dodržovat určité tradice a zvyklosti, téměř jako doma. Pokud pomineme tradiční bulharskou kuchyni, která v případě osamocených mužů zcela mizí, po příjezdu žen se situace razantně změní.

V případě otázky sociálních dovedností a základních společenských aspektů, jako je komunikace, bezpečnost a hygiena při práci, jakožto správné a účelné třídění odpadů je z mého pohledu nutné potvrdit skutečnost, že většina bulharských imigrantů v naší společnosti má v těchto aspektech ještě veliké mezery, především ti, kteří zde pracují nejkratší dobu. Současně ale musím potvrdit, že správně vedenými metodickými pokyny, jakožto prováděnými workshopy dosahujeme v rámci firemních hodnot velice dobrých výsledků a viditelných zlepšení. Integrace v tomto ohledu je naprosto stejně důležitá, jako ostatní důležité množiny integrace. Samozřejmě je nutné přihlížet k tomu, jak dlouho jsou imigranti součástí majoritní společnosti, ale také jakým způsobem majoritní společnost s imigranty komunikuje.

3.6. Analýza dotazníkového šetření kvantitativního výzkumu

Analýza dotazníkového šetření nejen potvrdila některé v úvodu stanovené hypotézy, ale také umožnila rozlišit určité aspekty týkající se jak věku, vzdělání nebo délky pobytu na území ČR a vymezit určitý stupeň identity a sounáležitosti k bulharskému národu a samozřejmě možné plánování budoucnosti, ať již zde na území ČR, Bulharska nebo jinde v Evropě.

Z dotazníků jsem analyzoval jako nejpočetnější věk u respondentů do 30 let věku. U mužů to bylo celkem šest respondentů a u žen pět. Naopak nejméně početnou skupinou jsou lidé ve věku od 31 do 40 let, kdy z dotazovaných mužů byl v této škále pouze jeden muž a žena žádná. Tento fakt přisuzuji možnosti, kdy v tomto věku většina lidí řeší otázku výchovy dětí a nalézají se také v nejproduktivnějším věku, a proto je jejich případný odchod z domova nejvíce bolestný. Navíc mají větší možnost získat kvalifikovanější práci. U mužů ve věku od 41 do 50 let byl výsledek shodný jako u předchozí kategorie. Ve věku 41 až 50 let odpovídal jeden muž, naopak ženy v tomto věku byly čtyři. Z deseti dotazovaných mužů byli ve věku nad 51 let dva muži, žena pouze jedna. Celkový přehled jsem pro přehlednost upravil do grafu (viz graf 2).

Nejčastější dosažené vzdělání bylo u mužů vyučení v oboru, ať již zámečnické, automechanik nebo pekař. Základní vzdělání měl pouze jeden muž a vysokoškolské vzdělání taktéž jeden. U žen bylo vzdělání více vyvážené, neboť se základním vzděláním odpovídaly tři respondentky, s vyučením čtyři, střední vzdělání zakončené maturitou dvě, a vysokoškolské vzdělání měla jedna respondentka (viz graf 3). V rámci analýzy dosaženého vzdělání respondentů je dle mého názoru otázka dosaženého vzdělání základním aspektem pro zajištění kvalitnějšího a kvalifikovanějšího zaměstnání v Bulharsku, přičemž můžeme porovnat absolutní převahu právě respondentů se základním vzděláním nebo vyučením v oboru. Ekonomický podnět opustit Bulharsko je zcela zásadní

a oprávněný, což koresponduje s výpověďmi polostrukturovaných rozhovorů.

Naopak délka pobytu mne inspirovala k otázkám integrace. Chtěl jsem zjistit, jak dalece jsou respondenti integrováni do naší společnosti v závislosti na délce pobytu na našem území. Je zcela samozřejmé, že tento aspekt má největší vliv na postupnou integraci, a jak jsem již uvedl, délka pobytu je zcela zásadní pro zvládnutí češtiny. Délka pobytu na našem území je důležitá v otázce znalosti českého jazyka a komunikace, což je důležitým vodítkem k integraci ve společnosti, v tomto případě společnosti české. Komunikace v češtině je důležitý krok pro rozvoj společenské akulturace, získání nových kontaktů a samostatnosti. To je také velice důležitý aspekt pro možnost úplného osamostatnění, což tvoří další nejdůležitější krok, a to je odchod od pracovní agentury. Jak jsem podotkl v předchozí kapitole (2.5 Integrace), tento krok je jakýmsi milníkem v integraci. Znamená to nejen schopnost komunikace, ale také zajištění si důležitých sociálních potřeb, samostatné bydlení, nebo třeba i dopravu do zaměstnání.¹¹⁾

Otázka odchodu z Bulharska byla všemi respondenty zodpovězena stejně. Ekonomický důvod zvolili všichni respondenti jednomyslně. Životní standart nabytý v ČR nezískal nikdo z respondentů bezproblémově. Je nutné si uvědomit, že ve většině případů odcházeli z domovů zcela bez prostředků, a i když dnes po několika letech někteří stále bydlí na ubytovnách, sami potvrzují zcela rozdílnou životní úroveň v Bulharsku a zde v ČR. Ekonomický úpadek Bulharské ekonomiky je dle slov samotných Bulharů neustále stagnující a sami moc nevěří ve zlepšení. Mírný vzestup pozorují po vstupu Bulharska do EU, ale pouze v několika odvětvích. Velký počet zde pracujících Bulharů vidí budoucnost Bulharska v zahraničních investorech, především ze západní Evropy či silnějších podniků Asie, především silných Japonských automobilek.

Trvalé setrvání v naší republice a další práce zde je důležitá otázka, neboť někteří respondenti nejsou zcela rozhodnuti o trvalém setrvání

v ČR. Pouze několik z nich, zejména starších osob 40 let má jasno, nebo popřípadě dokáží o tomto uvažovat. Respondenti, kteří zde již mají vlastní ubytování, sociální zázemí, manželky a děti, jsou samozřejmě pevně rozhodnutí, neboť uvědomění si momentálního sociálního postavení a porovnání s tím, které by měli po návratu, je naprosto stěžejní. Respondenti, kteří nepovažují Česko za cílovou stanici, ale plánují přesun dále na západ Evropy nebo Britské ostrovy, odpověděli neutrální odpovědí, neboť jak sami okomentovali své plány při průběhu polostrukturovaných rozhovorů, tento plán mohou uskutečnit pouze za pomoci přátel, kteří již v Anglii pracují, a to je opět spolehnout se na někoho jiného. Pro přehlednost výsledku jsem analýzu odpovědí převedl do grafu. (viz graf 5)

Kontakty s ostatními Bulhary v rámci celé ČR udržují téměř všichni, převážně ale pouze v místě bydliště. Přátelské styky jsou zcela u všech běžné a normální. Existují pouze rozdíly mezi několika dvojicemi nebo menšími skupinkami. Početné skupiny přímo v místě bydliště nejsou evidentní a Bulhaři to i takto berou jako samozřejmé. Osobně to považují za logické, neboť etnická sounáležitost a příslušnost k danému etniku je zcela přirozený a neměnný fakt, ale vytvořením menších skupinek je jednodušší. Existují tedy rozdíly, v jakém duchu se mezi sebou Bulhaři scházejí, zda jde o kontakty přátelské nebo příbuzenské, ale všichni jsou si blízcí a kontakty a komunikace mezi Bulhary neustále existující. Nedílným faktem je místo původu, což jak jsem zjistil je ve většině případů téměř shodné, tedy okolí Plovdivu. To reflektuje zainteresovanost pracovní-personální agentury na tuto lokalitu, ale také reflektuje příbuzenské a přátelské vazby vázané k této geografické poloze lokality.

Finanční podpora rodiny v Bulharsku, čili remittance je prováděna pouze u dvou respondentů. Tato funkce finanční podpory je podmíněna nejen podmínkami rodiny v Bulharsku, ale také rodinnými vazbami, které v Bulharsku respondenti mají. Ve většině případů dcery nebo synové své

rodiče výrazně a pravidelně nepodporují, ovšem v opačném případě je tento model podpory zcela běžný, tzn. rodiče podporují své děti doma v Bulharsku. V několika případech je zcela funkční model zajištění sociálních potřeb a zaměstnání zde v ČR, a poté nastěhování zbývajících členů rodiny do Čech. Jak vyplynulo např. z rozhovoru s Chobanovými, tento model zcela využili a dnes zde děti studují na vysoké škole.

Bulharské tradice a jejich dodržování, především na úrovni respondentů mého výzkumu nebylo nijak výrazně přesvědčivé. Je nutné abych zdůraznil, že generace do 30 let, tedy generace mladší s těmito kulturními aktivitami pouze proplouvá. V případě soužití s generací starší, rodičovskou nebo především celých rodin jsou tradice dodržovány, jakožto styky s dalšími Bulhary, ať již za účelem právě zmiňovaných tradic, nebo pouze za účelem neformálních setkání. Tento fakt přisuzuji absenci starší generace, která je schopná tyto tradice udržovat a předávat. Tak jako udržování nebo dodržování kulturních tradic úzce souvisí s kulturní identitou Bulharů, souvisí s tímto rovněž kulturní akce pořádané na našem území. Bulharský kulturní dům pravidelně nenavštěvuje s respondentů nikdo. Generace starší 50 let je s aktivitami tohoto spolku seznámena, ale pravidelně, tj. více než jeden krát ročně se těchto aktivit neúčastní. Generace mladší, tedy především ta do 30 let o tomto spolku nebo jiných spolcích ví, ale osobně jej ani jiné spolky nevyhledává.

4. Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce nazvané „Bulhaři v ČR“ bylo nastínit nedávnou historickou minulost imigrace Bulharů na naše území. Údaje o tomto pohybu imigrantů jsem čerpal z dostupné literatury především Vladimira Penčeva a Rumayny Georgiev. Kvantitativní údaje, tj. počty imigrantů v závislosti na určitém období jsou velice přehledně zdokumentovány na webových stránkách Ministerstva vnitra, odkud jsem čerpal primární údaje. Vyhodnocením polostrukturovaných rozhovorů vymezit míru integrace do naší společnosti, založenou především na míře a znalostech českého jazyka, jakožto i vztahy s majoritní českou společností. Vyhodnotit způsob rekrutace popřípadě vymezit roli příbuzenských vztahů vztahujících se k systému rekrutace jakožto zachování identity či budoucnosti života v ČR. Z dotazníkového šetření potvrdit některé výpovědi polostrukturovaných rozhovorů, také vyhodnocení a míry integrace, především kolektivní integrity v majoritní společnosti. Neopomenutelným aspektem také zhodnotit dosažené vzdělání a míru integrace navzájem v závislosti na délce pobytu v naší republice.

Otázka imigrace po druhé světové válce úzce souvisí se zřízením obou států, k čemuž výrazně přispěl vliv Sovětského svazu, jakožto činitele a státu ovládajícího většinu států východního bloku, a to jak ekonomicky tak politicky. Jak jsem popsal v kapitole 1, historie imigrace, ani snaha o pozvednutí kvalifikace pracovníků v hutním průmyslu nepozvedla kvalifikaci pracovníků, a tím ekonomiku Bulharska na takovou úroveň, aby mohla konkurovat vývoji okolních států nebo jiných států východního bloku. Rozdělením poválečné imigrace na tři období jsem chtěl prokázat určité rozdíly ve způsobech konkrétních imigračních vln. To se projevilo jako zásadní, byť vždy byl primární důvod ekonomická destabilizace Bulharska. Tento fakt vždy byl a je jasným důvodem, proč

bulharští imigranti přicházeli a přicházejí na naše území. „Má-li být pracovní migrace vůbec možná, musí být migranti alespoň částečně začlenění do kulturní logiky kapitalismu“[Eriksen:361]. Současná situace pracovní síly, především po vstupu některých států do EU a vstupu zahraničních investorů na naše území znamenal poptávku po pracovní síle. Sílící nárůst výroby, především výrobních podniků v automobilovém průmyslu znamená sílící poptávku po pracovní síle. Záměrně nepoužívám označení české podniky, protože se vždy nejedná pouze o české podniky ale i o podniky se zahraničním kapitálem.¹²⁾

Tento moderní způsob zaměstnávání je založen na systému rekrutace, tedy systému najímání pracovníků, systému ubytování a dalšího vývoje jako je integrace a akulturace. Na základě analýzy odpovědí polostrukturovaných rozhovorů, existují rozdíly ve způsobu, jak se na naše území tito imigranti dostali. V zásadě nejjednodušší způsob jsou příbuzenské vazby osob, které v naší republice již žijí a pracují. Tento systém je jednoduchý, pokud má nově příchozí zajištěny prvotní základní sociální potřeby. Další moderní systém je systém pracovních agentur, které využívají všechny dostupné možnosti, ať již výše jmenovanou možnost příbuzenských svazků, nebo prakticky využívají mediální reklamu a pracovní úřady v Bulharsku.

Polostrukturované rozhovory mi umožnily jednodušší ale za to přesnější pohled na důvody odchodu, současný způsob života a názor na současný stav, jakožto názor na naši společnost. Většina respondentů se shodla, že jsme národem uzavřenějším, a do sebe zahleděnějším. Bulhaři povětšinou žijí přítomností ale na svoji minulost a národní identitu jsou patřičně hrdí. Odlišné názory se rozporují u rozdílných generací, především generace starší, která také výraznějším způsobem hrdě prokazuje bulharskou národní identitu a ctí národní tradice, což u mladší generace není tolik zřetelné. Můj názor je, že to není problém pouze

generační, ale také životním stylem. Mladší generace nežije ve svém prostředí a v prostředí se starší generací, především rodiči či prarodiči. To je jeden z důvodů, kdy generaci mladší nejsou ony kulturní prvky předávány. Právě mladší generace žijící odlišným stylem života má také jiné životní hodnoty, a pokud žije v cizím prostředí je více přizpůsobivá životu majoritní společnosti.

Dotazníkové šetření jsem provedl jednoduchým zadáním dotazníku, kdy jsem si chtěl ověřit odpovědi polostrukturovaných rozhovorů, ověřit míru znalosti češtiny a to nejen mluvené, a také zadáním nových otázek zjistit míru identity a sounáležitosti ke svému původnímu národu. Otázka znalosti českého jazyka, především číst jednoduchý text byl zcela nejstěžejnějším vodítkem pro stanovení míry integrace. Zcela se potvrdila moje hypotéza, že dosažený věk a délka pobytu na našem území hraje největší roli v integraci jednotlivce. Tato míra integrace je dále úměrná další komunikaci s majoritní společností a tím postupné integrování do společnosti. Míra integrace opět otevírá další možnosti v seberealizaci, tedy zajištění si vlastního bytu a dalších sociálních výhod, které dále prospívají v postupné akulturaci. Z respondentů jich takto žije několik a mohu pouze potvrdit výraznou komunikační a integrační výši, které dosáhli již zmiňovanými způsoby.

Bakalářskou práci jsem založil na rozboru historie imigrace, ale především na komunikaci s respondenty. Bez osobního kontaktu nejen s respondenty, ale s výrazně větší etnickou skupinou a spolupráce s informátorem by tato práce nebyla jednoduše proveditelná. Bulhaři vnímají českou společnost jako společnost slovanskou, tedy příbuznou té jejich. Svoji integraci vnímají velice intenzivně a vnímají velice pozitivní i negativní komunikaci s majoritní skupinou. Je nutné, abychom si uvědomili, v jakých situacích se samotní imigranti nalézají, jakým kulturním a sociálním rozdílům jsou vystaveni a jak působí na psychiku

jednotlivců případné odmítání, a to z jakýchkoliv důvodů. Jako společnost bychom měli být připraveni na určitý stupeň multikulturalismu, neboť Evropa vstoupila do světa multikulturalismu startem Evropské unie, což tento model soužití jen podporuje. „Multikulturalismus jako myšlenkový a politický proud je založen na představě, že v jednom státě mohou žít ve vzájemné kooperaci jednotlivci či skupiny rozdílného původu, kultury, jazyků, hodnot a náboženského vyznání“ [Bahenský:50]. Bulhaři jsou komunikativní a otevřený národ zachovávající si svoji kulturní identitu, ale také národ, který nás českou společností respektuje. Kulturní a společenská diference mezi Čechy a Bulhary existuje, je vnímána oběma etniky, ale z mého pohledu navzájem se respektují.

5. Poznámky

1. Vztah bulharských imigrantů s majoritní skupinou je závislý na faktorech věku, tedy věku imigranta a věku majoritní skupiny. Ve většině případů stejný věk nebo stejná věková generace prospívá vztahům více, než v opačném případě, tedy pokud je věkový rozdíl větší, např. generační.
2. Systém zakázek ve stavebnictví je povětšinou řízen termínovaným plánem. K tomu náleží ve většině případů předem sepsané smlouvy o dílo. Na tomto základě je možné sledovat rozdílnost při poklesu ekonomiky v jiných odvětvích, tedy požadavků konečného zákazníka.
3. Draganovo – obec ve středu Bulharska, dnes již z poloviny neobydlená, což je důsledek silné urbanizace a imigrace.
4. Turci jsou největší národnostní menšinou v Bulharsku. Na celkový počet obyvatel, zhruba 7,3milionu představují Turci kolem 9,5%.
5. Bulhaři míří do Německa, pokud neuspějí, kontaktují pracovní personální agentury v ČR, která jim zajistí uplatnění na trhu práce v podnicích působících na území České republiky.
6. Etnická skladba Bulharska: Bulhaři, Řekové, Aromuni, Gagauzové, Karakačani, Arménci, Nogajci, Tataři, Turci, Makedonci, Pomaci, Rómové, Češi, Slováci.
7. Z počtu 7000 Bulharů v r. 2010 bylo na území ČR zhruba 3000 osob s trvalým pobytem a 4000 s pobytem dlouhodobým. (<http://cizinci.files.wordpress.com>)
8. Vzestup lze předpokládat ze změny plánování nových projektů především automobilového průmyslu. Dříve se plánoval projekt, tedy model vozu na 6-7 let výroby. Systém leasingů je ale většinou založen na

3-4 letech. K tomu je možné připočíst 1 rok pro facelift vozu, což znamená, že model vozu se vyrábí maximálně 5 let. Tento model plánování zvyšuje atraktivnost prodeje nových aut a tedy zaručený odbyt pro automobilky.

9. Porovnání mezi roky 2010 a současností. Data současnost čerpána ze stránek MV. (<http://www.mvcr.cz>)

10. Plněním pracovních povinností je myšleno nejen dodržování interních předpisů, jakožto dodržování bezpečnosti práce, dodržování zákonných přestávek, kouření pouze ve vyhrazených prostorách ale také interní předpis ustrojení pro výkon pracovních činností.

11. Pracovně personální agentury zajišťující ubytování a zaměstnání imigrantům zajišťují ve většině případů také dopravu do zaměstnání.

12. Podniky se zahraničním kapitálem jsou především ze západní Evropy. Důvodem, proč je firmami personální otázka řešena ve spolupráci s pracovními agenturami je především nedostatek pracovní síly na našem území, či v dané lokalitě.

6. Seznam použité literatury a zdrojů

1. Georgieva R. (2011) Bulhaři v Čechách, (*Kulturní charakteristiky, imigrační proces a společenská integrace v současné době*), Fakulta humanitních studií UK v Praze
2. Giddens A. (2001) Sociologie, nakl.Argo
3. Penčev V. (2012) Po serpentínách sebepoznání a poznání toho druhého, (*Češi a Slováci v Bulharsku, Bulhaři v České republice*), Fakulta humanitních studií UK v Praze
4. Eriksen T.H. (2008) Kulturní a sociální antropologie, vyd.1-Praha, Portál
5. Bahenský F. (2010) Etnicita v historické perspektivě, Etnologický ústav Akademie věd České republiky, Praha
6. <http://www.mvcr.cz>, Český Statistický Úřad, [on-line].

Dostupné z:

http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?kapitola_id=743&potvrz=Zobrazit+tabulku&cas_1_24=20041231&go_zobraz=1&childsel0=1&childsel1=1&cislotab=DEM0261UU&voa=tabulka&str=tabdetail.jsp
(cit:10. 4. 2015)

7. <https://cizinci.files.wordpress.com>, Cizinci s povoleným pobytem na území ČR, [on-line].

Dostupné z:

https://cizinci.files.wordpress.com/2012/02/tdu_12_2010.pdf
(cit: 10.4.2015)

8. <http://www.mvcr.cz>, Informativní přehled cizinců EU za r. 2014

Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

(cit: 12.4.2014)

7. Resumé

The migration of foreigners to Czech republic is a long time discussed question. The Bulgarian minority must be taken seriously. It is not important about the reason for the Bulgarians to emigrate is economical or political, the result is that this fact is directly and indirectly influencing our lives and the life in our country. The poor lifestyle is the primary reason for Bulgarians to leave their country and trying to emigrate. The past regime was positively inclined towards these immigrants and had helped with improvement of their living standards. On one hand, today's global politics is easier within its law for people to move around, on the other hand, it does not deal with the control of immigration and integration. Since the 90s of 20. century we speak of so called economical migration, while the hopeless economical situation and low living standard in Bulgaria has dropped to the lowest point. The description of some Bulgarian people about this situation is sometimes shocking, while some people from certain regions couldn't find work for years. The biggest group of unemployed people are between the age 20 and 30. For these people is easier to leave their country and find a new life than for the old generation. The middle-age generation with a low living standard has not big problems with the immigration as well and in many case they help emigrate their whole families as well. The question of controlled immigration within the Czech legislation is entirely

necessary and it's not possible to neglect the increasing social animosity. The negative tendencies of the majority in our society towards uncontrolled immigration is the logical outcome in this situation and this must be solved on a social, cultural, political and economical level.

Solution to employ Bulgarian immigrants is in the last 10 years quite common and modern way, how to compensate missing labour force in a various sectors of industry, construction industries or agriculture. Is it likely that this solution will be having an increasing tendency, just because a production industry and above all an automotive is simply requesting this. Manufacturing operations are fully standartised and simplified, and companies dates back to bilingual production documentation. It requires not only need to understand what is required and how to perform a production, but also the valid standards and regulations. Employment agencies and job centres are close part of this, as well as representatives of the agencies themselves, in most cases, provide training within the initial language support.

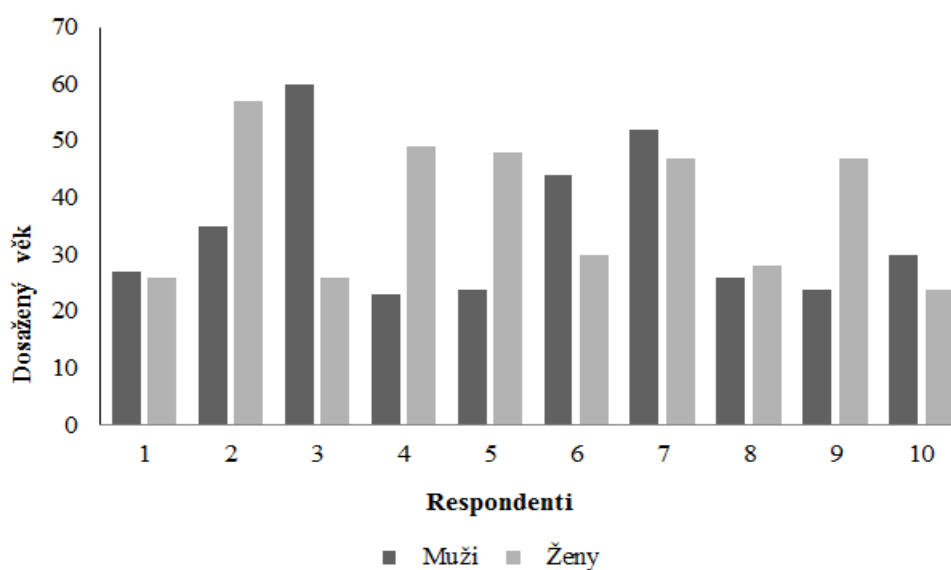
Within the research I have come not only to the necessary information, which were important for the analysis of research, but also to my understanding of the attitudes of the Bulgarians in the context of integration in our society. Origins of action in the automotive industry are mostly difficult for evryone, since standardization operations and compliance with internal standards are for great mass fully unknown. All these aspects must be respected and they must understand them. The degree of integration is also proportional to further communication with the majority and thus easier to integrate into society. The degree of integration again opens further possibilities in self-realization, thus ensuring their own apartments and other social benefits that further thrive in a gradual acculturation. Of the respondents, thus lives a few and I can only confirm a significant amount of communication and integration that has been achieved already mentioned ways. It is absolutely crucial for the further development of integration and acculturation into our society.

8. Přílohy

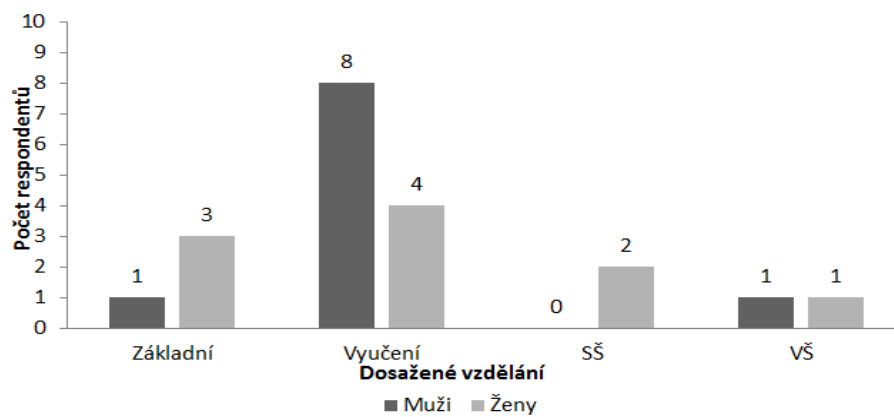
Obrázek 1. Příklad inzerátu pro rekrutaci Bulharů do ČR. Autor: Rosen Sevdalinov Uvaliev (2014)

Набираме работници: мъже и жени
за работа в чехия
 Добро заплащане
 Подсигурена квартира
 Добри условия на работното място

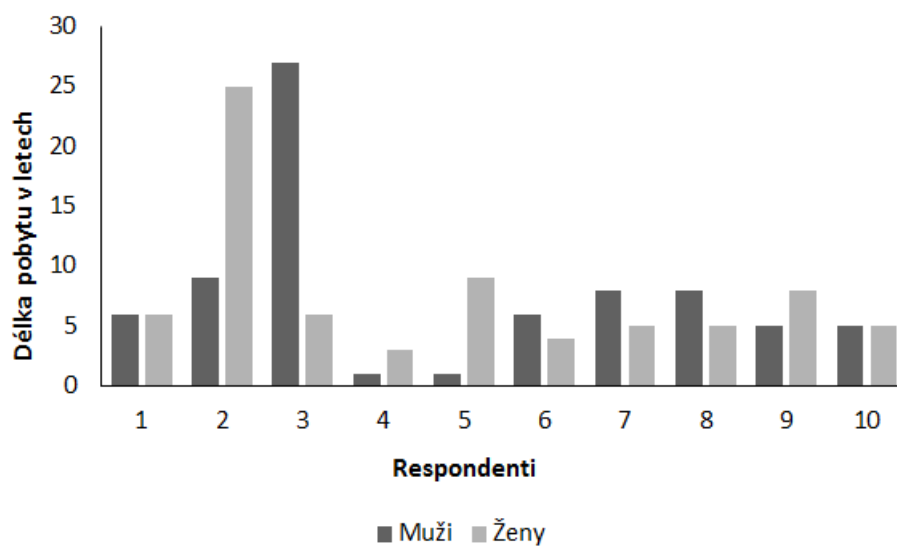
Graf 2. Grafické znázornění dosaženého věku respondentů



Graf 3. Grafické znázornění dosaženého vzdělání respondentů



Graf 4. Délka pobytu respondentů v ČR



DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Dotazník je určen pro vybrané respondenty výzkumu „Bulhaři v ČR“

1. **Jakého jste pohlaví ?** a) muž b) žena
2. **Dosažený věk ?** a) 20-30let b) 31- 40let
 c) 41-50let d) 51let a více
3. **Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání ?**
 a) základní b) střední odborné c) úplné střední – maturita d) VŠ
4. **Jaká je Vaše celková délka pobytu v ČR?**
 a) do 2 let b) do 5.let c) do 10.let d) více než 10 let
5. **Jaký byl Váš důvod odchodu z Bulharska ?**
 a) ekonomický b) osobní c) poznat novou zkušenost d) jiné
6. **Uvažujete o trvalém setrvání v ČR?**
 a) ano b) ne c) nevím
7. **Udržujete pravidelné kontakty s jinými Bulhary na území ČR?**
 a) ano b) ne c) nepravidelně
8. **Jsou Vaši blízcí v Bulharsku závislí na Vaší finanční podpoře ?**
 a) ano b) ne
9. **Dodržujete na území ČR nějaké Bulharské kulturní tradice?**
 a) ano b) ne
10. **Navštěvujete nějaké Bulharské kulturní akce pořádané na území ČR?**
 a) ano b) ne